

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Ibland hinner man liksom inte med”

Rektorers och pedagogers tankar kring implementering
av en ny reviderad läroplan för förskolan 2011

Louise Gladh Berg & Åsa Holmäng

Examensarbete: LAU 370

Handledare: Kerstin Lökken

Examinator: Mona Hallin

Rapportnummer: HT10 112025

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla våra informanter som ställt upp och tagit sig tid för vår studie. Deras svar har varit avgörande för vår studie. Vi vill även tacka vår handledare Kerstin Lökken för all tid och allt engagemang som hon lagt ner på vårt examensarbete.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Rektorers och pedagogers tankar kring implementering av en ny reviderad läroplan i förskolan 2011
Gladh Berg, Holmäng
Göteborg 2010

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Rektorer och pedagogers tankar kring implementering av en ny reviderad läroplan i förskolan 2011

Författare: Louise Glad Berg och Åsa Holmäng

Termin och år: HT 2010

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Kerstin Lökken

Examinator: Mona Hallin

Rapportnummer: HT10 1120 25

Nyckelord: Implementering, läroplan, förskolan, skollag, Kommunikativ demokrati, delaktighet

Syftet med vår undersökning är att undersöka rektorer och pedagogers tankar om hur den nya reviderade läroplanen för förskolan kommer att implementeras i verksamheterna. Deras tankar relateras till skolverkets direktiv för hur denna implementering är tänkt att gå till. I fokus står rektorer och pedagoger på två förskolor.

Metod och material Sju pedagoger och två rektorer på två olika förskolor har intervjuats. Vi har använt oss av skolverkets information angående implementeringen av en ny skollag som kommer att gälla från juli 2011 och en ny reviderad läroplan för förskolan som skall börja gälla vid samma tid. Våra informanternas svar ställs i relation till skolverkets tankar kring implementeringen och till tidigare forskning. Teori är Iris Marion Youngs *kommunikativa demokratimodell*. Under tidigare forskning har vi lagt stor vikt vid Anders Sannerstedts tankar kring just implementering.

Resultat Implementeringsprocessen är en top-downprocess, och det finns liten möjlighet för våra informanter att påverka den. Pedagogernas och rektorernas åsikter och tankar om implementering och bilden av den egna verksamheten är inte alltid överensstämmande. Vi menar att kommunikation och delaktighet är en nyckel till ett lyckat implementeringsarbete. Det är också mycket viktigt att pedagoger ges tid till utveckling och uppföljning av verksamheten under och efter implementeringsprocessen.

Betydelse för läraryrket Detta är med säkerhet inte är sista gången som nya direktiv kommer från statligt håll, och där läroplaner och skollag förändras. Att känna till hur en implementeringsprocess går till och vilka problem som kan uppstå under denna gör att dessa problem kanske kan förebyggas i framtiden.

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte och frågeställning	4
Teoretiska utgångspunkter.....	5
Teori.....	5
Tidigare forskning.....	5
Metod och material	8
Urval	8
Presentation av förskolorna Anemonen och Bläckfisken.....	9
Presentation av informanterna	9
Genomförande.....	10
Övrigt material	11
Etisk hänsyn.....	11
Reflektioner kring material och metod	11
Bakgrund	12
Barnomsorg i ett historiskt perspektiv	12
Läroplan för förskolan	14
Ny skollag 2011.....	14
Incitament till revidering av Lpfö 98.....	15
Förtydligade mål och riktlinjer i den reviderade läroplanen för förskolan.....	15
Skolverkets tankar kring implementeringen.....	17
Resultat/Analys	19
Rektorernas tankar kring implementeringen	19
Den reviderade läroplanens inverkan på verksamheten	21
Pedagogers tankar kring implementeringen	22
Implementeringen i den praktiska verksamheten	23
Den reviderade läroplanen i verksamheten	24
Matematik i förskolan.....	29
Diskussion	31
Referenslista	36
Bilaga 1	38
Bilaga 2	40

Inledning

Under vår utbildning till lärare för tidigare åldrar har läroplanen för förskolan (Lpfö 98) stått i fokus. Det sker nu omfattande arbete och förändringar inom skolvärlden. En ny skollag börjar gälla i juli 2011, så även nya läroplaner för skolan och en ny reviderad läroplan för förskolan. Det känns aktuellt och spännande för oss att ta del av hur implementeringen av den nya reviderade läroplanen för förskolan är tänkt att gå till. Detta är av stor relevans för vår framtida yrkesroll, då det med säkerhet inte är sista gången som nya direktiv kommer från statligt håll, och läroplaner och skollag förändras. Att känna till hur en implementeringsprocess går till och vilka problem som kan uppstå gör att dessa kanske kan förebyggas i framtiden. I vår undersökning kommer frågan om vem som är ansvarig och hur rektorer och pedagoger menar att arbetet med implementeringen bör gå till i praktiken att vara viktig.

Under utbildningen har vi ofta kommit att reflektera över skillnaderna mellan förskola och skola. Ofta har vi hamnat i läroplansteori, i ett jämförande mellan läroplanen för förskolan (Lpfö 98) och läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94). I dessa läroplaner är det inte bara målen som skiljer sig åt, i uppdelningen *strävansmål – uppnåendemål*, utan det finns också skillnader i ordval och fördelning mellan *undervisningsdel* och *omsorgsdel*. Lärandet i förskolan har länge baserats på leken och inställningen att barn lär genom att leka. Dessa delar i läroplanen är väsentliga och den egentliga skillnaden mellan förskola och skola. I och med den nya skollag som kommer att gälla från juli 2011, blir förskolan en egen skolform och omfattas därmed av begreppen undervisning och utbildning. Dessa begrepp nämns dock inte i den nya reviderade läroplanen för förskolan. I denna läroplan framhålls fortfarande vikten av att barnen i förskolan ska lära genom leken och genom ett lustfyllt arbetssätt. Den nya reviderade läroplanen för förskolan skiljer sig på flera punkter från den gamla, framför allt genom att den har en tydlig ansvarsfördelning vad gäller förskolechefen, förskolläraren och övriga arbetslaget. Det är även större fokus på matematik, teknik och naturvetenskap än i Lpfö 98.

Vi har i vår studie som avsikt att undersöka rektorers och pedagogers tankar kring implementeringen av denna nya reviderade läroplan och dess nya och förtydligade delar. Vi har valt att bland annat fokusera på de delar i läroplanen som behandlar matematik. Det beror inte minst på att vi själva inte förstått att vi kan matte förrän vi läste matematik på universitetet. All nedärvd och i grundskolan förvärvad matteångest försvann där, och ersattes av en upptäckarglädje och en förståelse för att matematiken är en grundläggande byggsten i vår värld. Det är en bild som vi hoppas att alla barn som vi kommer att möta kan få redan tidigt, så att de slipper känna som vi gjort.

Skolverket har givit ut en broschyr, *Ny skollag och förtydligad läroplan för förskolan – Skolverket ger förskolechefen stöd* (2010, <http://skolverket.se/publikationer/?=2455>), som riktar sig till förskolechefer, vilket är en ny benämning på rektorer inom förskolan. I denna ges stöd inför implementeringsarbetet av den nya reviderade läroplanen. Genom denna broschyr har vi fått en tydlig bild av den nya skollagen och de delar som berör förskolan. Rektorerna kommer att få ett större och tydligare pedagogiskt ansvar och ledarskapsansvar som även beskrivs i texten. Regeringen har givit Skolverket stort ansvar för implementeringsinsatser som skall rikta sig till all berörd personal inom olika områden. Vi undrar därför hur det här kommer att gå till i praktiken? Kommer Skolverkets funderingar och tankar att vävas samman med förskolornas?

Syfte och frågeställning

Med ovan som bakgrund är syftet med vår undersökning att undersöka rektorers och pedagogers tankar kring hur den nya reviderade läroplanen för förskolan kommer att implementeras. Deras tankar kommer att relateras till Skolverkets direktiv för hur denna implementering är tänkt att gå till

1. Hur ser rektorer och pedagoger på vem som är ansvarig för att implementering av en reviderad läroplan i förskolan sker?
2. Hur går implementeringen till i den praktiska verksamheten?
3. Hur tänker rektorer att den reviderade läroplanen kan komma att påverka den pedagogiska verksamheten?
4. Hur tänker pedagogerna att den reviderade läroplanen kan komma att påverka den pedagogiska verksamheten?
5. Vad har rektorer för syn på att matematiken fått stort utrymme i den reviderade läroplanen för förskolan?
6. Vad har pedagoger för syn på att matematiken fått stort utrymme i den reviderade läroplanen för förskolan?
7. Går implementeringen till så som det är tänkt enligt Skolverkets direktiv?

Avgränsningar

I fokus kommer främst två förskolors rektorer och pedagogers upplevelser att vara. Då arbetet med implementeringen precis inletts och vi inte avser att följa upp detta arbete är det främst rektorers och pedagogers tankar kring den kommande implementeringen vi studerat. Studien omfattar endast rektorer och pedagoger på två förskolor. Det vore intressant att göra en betydligt större undersökning, men av tidsskäl har vi begränsat oss till dessa två.

Teoretiska utgångspunkter

Teori

Trots att strikta direktiv kommer från statligt håll finns det möjlighet att påverka hur implementering av beslut genomförs, beroende på hur, och om, förskolan väljer att inkludera alla pedagoger genom dialog.

Iris Marion Young har diskuterat en möjlig väg att påverka i olika situationer, nämligen *kommunikativ demokratimodell*. Young är kritisk till att olikheter mellan människor måste överbryggas, och att målet är att alla ska tycka likadant. Det kommer inte till stånd någon förändring av oss själva, ingen utveckling sker om vi har åsikter som i stort överensstämmer med de övrigas i gruppen. ”Vi får bara tillfälle att se oss själva speglade i andra.” (Young, 2000, s 158). En väg att få till stånd en överenskommelse mellan olika intressen och att gemensamt nå olika mål skulle enligt Young kunna vara den kommunikativa demokratimodellen. Denna modell bygger på en princip om ömsesidig respekt för varandra – ”i den enkla formella betydelsen att man är beredd att acceptera allas rätt att uttrycka sina åsikter, och att alla bör lyssna” (Young, 2000, s 158).

Det som krävs för en kommunikativ demokratimodell är ett stort beroende av varandra, formell ömsesidig respekt och gemensamma procedurregler. I diskussionerna ses kulturella och sociala olikheter som tillgångar istället för problem som måste övervinnas. Det är en gemensam process, i vilken man får se de andras perspektiv, genom att de förmedlar sina övertygelser och erfarenheter. På så sätt får vi möjlighet att omvärdera och omforma våra åsikter och tankar. Man behöver inte komma fram till samma sak, eller ens komma överens, bara förstå den andres ståndpunkt och sociala position. Kommunikativ demokrati är ett sätt att kommunicera trots kulturella, sociala och behovsmässiga skillnader (Young, 2000).

Den kommunikativa demokratimodellen blir ett verktyg för att bedöma på vilket sätt de två förskolornas representanter väljer att implementera den reviderade läroplanen.

Tidigare forskning

Anders Sannerstedt är docent i statsvetenskap vid Lunds universitet. I boken *Politik som organisation, förvaltningspolitikens grundproblem* (2008) skriver han om implementering – hur politiska beslut genomförs i praktiken.

När man driver stora projekt, som en implementeringsprocess med många aktörer, måste många beslut fattas och då är risken stor att något kan gå fel (Sannerstedt, 2008). De problem som då kan uppstå, sker ofta när projekten bygger på politiska beslut vilket den reviderade läroplanen gör. Detta medför att besluten inte blir genomförda som det är tänkt från statsmaktens sida. Orsaken till det kan enligt Sannerstedt vara att beslutsfattare och verkställare har olika tankar och intentioner med implementeringen.

För att implementeringen skall lyckas krävs enligt Sannerstedt att den som skall tillämpa implementeringen skall *förstå* beslutet, *kunna* genomföra beslutet och *vilja* genomföra beslutet. Att förstå innebär att den direkta styrningen skall vara entydig. Att kunna innebär att man har de resurser som krävs, t.ex. personal, pengar och tid. Att vilja innebär just det, att tillämparen vill genomföra beslutet. Ansvarsfördelningen skall vara tydlig och implementeringen skall vara lätt att kontrollera (Sannerstedt, 2008).

Sannerstedt (2008) menar vidare att det finns två olika vedertagna perspektiv på implementering, *top-down* - uppifrån och ner- och *bottom-up* – nedifrån och upp. Top-down är det klassiska politiska styrningssättet med beslut som fattas i toppen och som sedan implementeras i en kedja. Detta illustreras med en styrningskedja skollag – skolförordning – styrning och kontroll från statlig skoladministration – beslut i kommunal skolstyrelse – åtgärder på den enskilda skolan – undervisning i skolan. Varje led ses som en styrning av det efterföljande. Bottom-up utgår från det lilla och arbetar sig istället uppåt, ett problem i ett klassrum kan komma att få konsekvenser som leder till en ny lag eller läroplan. Skillnaden kan också ses som att uppifrånperspektivet utgår ifrån beslutsfattarnas medan nedifrånperspektivet grundar sig i tillämparnas handlande. Den nya skollagen och läroplanerna är med andra ord en ”top-down” implementering vilket påverkar dem som skall genomföra de politiska besluten (Sannerstedt, 2008).

I avhandlingen *Förskolans formande* (2008) undersöker pedagogen Maria Folke-Fichtelius, vid Uppsala universitet, hur förskolans statliga reglering vuxit fram, från 1940-talet till 2008. Denna avhandling kan placeras in i två forskningsfält inom pedagogisk forskning. Dels den barnpedagogiska och dels den läroplansteoretiska. Hon redogör för hur förskolan formats, styrts och reglerats i ett historiskt perspektiv.

Elisabeth Doverborg är universitetslektor vid nationellt centrum för matematikutbildning (NCM) och tillsammans med Ingrid Pramling Samuelsson som är professor vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande vid Göteborgs universitet har hon skrivit boken *Förskolebarn i matematikens värld* (1999). Boken skrevs i samband med att Lpfö 98 implementerades. Författarna hävdar att trots att matematiska begrepp finns överallt och är en naturlig del av förskolebarns vardag, kan man inte ta för givet att barnen automatiskt får förståelse för dem. Innan Lpfö 98 kom har man trott att barnen lär sig ändå, och menat att matematik är ett skolämne och inget som hör hemma i förskolan. I och med den nya synen på barns lärande som kom med Lpfö 98 behövdes ett nytt förhållningssätt till matematiken. Författarna menar att man måste synliggöra matematiska begrepp för barnen, visa på samband och sätta ord på matematiken. Pedagogerna i förskolan måste stimulera barns tankar och väcka deras intresse för matematiska begrepp och göra matematiken synlig för barnen i för dem meningsfulla sammanhang.

Det räcker inte (...) att vi säger att matematik finns naturligt i barns vardag – vi måste hjälpa barn att erfara detta just som innebär inom det matematiska fältet (Doverborg & Pramling Samuelsson, 2007, s 13-14).

Genom att pedagogerna arbetar på detta sätt, som medupptäckare i barnens vardag på förskolan, kan de hjälpa barnen att skapa förståelse för sig själva och sin omvärld. Barnen måste vidare erfara och uppleva matematik i många olika sammanhang, och göras uppmärksamma på olika sätt att tänka och lösa matematiska problem.

Doverborg och Pramling tolkar Lpfö 98 och menar att målet med matematik i förskolan är att barnen ska tycka att det är lustfyllt med matematik och därigenom utveckla ett positivt förhållningssätt till matematik. De ska dessutom få en grundläggande förståelse för tal, mätning, och form, samt tid och rum (Doverborg & Pramling, 1999).

Ingrid Pramling Samuelsson har tillsammans med Sonja Sheridan skrivit boken *Lärandets grogrund* (1999). Den skrevs i anslutning till att Lpfö 98 kom, och är tänkt som ett komplement till läroplanen, som är målinriktad men saknar praktisk anknytning vad gäller arbetssätt. Enligt författarna kräver läroplanen att de som arbetar i förskolan har ett synsätt

och en förförståelse, något som de menar inte är självklart. Pramling och Sheridan skriver att målen i Lpfö 98, till skillnad från målen i förskolans pedagogiska program, är specificerade och ingen lärare i förskolan kan säga att matematik och skriftspråk är ämnen som enbart hör hemma i skolans värld. De skriver vidare att visserligen liknar ämnena skolans, men förskolan skall inte organiseras på samma sätt, utan behålla ett tematiskt arbetssätt. Barns lärande i förskolan skall främst handla om ”att de får en möjlighet att utveckla en bred social kompetens, förståelse för olika innehåll och fenomen samt en lust att och tillit till den egna förmågan att lära” (Pramling & Sheridan, 1999, s 33).

Pramling och Sheridan väljer att benämna barns lärande i förskolan som undervisning, de menar att förskolan är en arena för undervisning och skriver att en undervisningssituation kan vara antingen så att en pedagog valt vad barnen skall lära sig och undervisar dem, eller att de fångar upp barnets intresse för något och problematiserar det (Pramling & Sheridan, 1999).

Det kompetenta barnet är ett tema i *Lärandets grogrund* (1999), och författarna funderar över detta nya begrepp. De slår fast att sättet att se på barn påverkar hela undervisningssituationen, och på sikt barnets lärande och utveckling. Det kompetenta barnet behöver en medupptäckande vuxen, som tror på barnets kraft och har en tilltro till barnets förmåga att lära. I och med detta synsätt ser man inget behov av att fylla barnet med kunskap, och man inväntar inte heller någon inre mognad, barnet kan istället stimuleras och utmanas så att det får lust att lära (Pramling & Sheridan, 1999).

I boken *Lärare av i morgon* (2004) skriver Ingrid Carlgren och Ference Marton om lärares kamp för professionalisering och statushöjning av yrket. Under 1800- och 1900-talen har lärare kämpat för att få professionell status, och i perioder har man lyckats, för att sedan deprofessionaliseras igen. Detta förklaras till stor del med att skolväsendet, och synen på barn, under de senaste femtio åren förändrats radikalt. Skolforskningen är också en nyckel, under 1960- och 1970- talet bedrevs denna av psykologer, och lärare var snarare undersökningsobjekt än medforskare. Under 1980-talet ändrade det sig, i och med att lärare började forska fick yrket en ökad status.

Barbara Martin Korpi, ämnesråd på Utbildningsdepartementet, har skrivit texten *Förskolan i politiken - om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt* (2007). Denna text har hon skrivit på uppdrag av Utbildnings- och kulturdepartementet. Syftet med skriften är att visa på de politiska beslut som legat bakom framväxten av den svenska barnomsorgen. I denna skrift går att läsa om förskolans framväxt från 1800-tal fram till 2006, både förskolans historiska rötter och pedagogiska tankar, men även de omfattande politiska beslut som format förskolan fram till 2006 beskrivs (Martin Korpi, 2007).

Magnus Stättevik har i sitt examensarbete inom samhällsvetenskap *Implementering av likabehandlingsplanen på en gymnasieskola. Finns viljan, kunnandet och förståelsen för styrdokument i skolan* (2010) undersökt hur implementeringen av en likabehandlingsplan går till. Han har intervjuat gymnasielärare, och med hjälp av Sannerstedt (2008) tolkat resultatet och kommit fram till att det är en besvärlig process att implementera beslut. Han tar framför allt upp Sannerstedts tre kriterier *förstå*, *vilja* och *kunna* vilka presenterats ovan och han menar att även om viljan finns på den här gymnasieskolan finns inte resurser för att hålla förändringarna vid liv. Lärarna har inte fått tillräcklig tid för att arbeta med likabehandlingsplanen, varken före eller efter implementeringen. Stättevik pekar också på hierarkiska strukturproblem, lärare och rektor var inte på det klara med vem som skulle sköta vad, och inga klara direktiv hade givits. Stätteviks informanter pekar på att ett problem ligger

i trender, ett år är det politiskt korrekt att uppmärksamma mobbning, ett annat är det miljö, och då får tidigare påbörjat arbete stå tillbaka (Stättevik, 2010).

Den tidigare forskning som vi valt att presentera, kommer att bli ett stöd i vår studie. Vi kommer att relatera informanternas svar till denna forskning och till övrigt material som presenteras under avsnittet bakgrund.

Metod och material

Vi har valt att genomföra en undersökning med kvalitativa samtalsintervjuer, där våra informanter är sju pedagoger och två rektorer på två olika förskolor. Informanternas svar kommer att relateras till skollag, styrdokument och tidigare forskning för att visa på hur den nya reviderade läroplanen för förskolan kommer att implementeras. Vårt syfte är inte att generalisera, utan att ta reda på hur rektorer och pedagoger upplever att implementeringen av den nya reviderade läroplanen för förskolan sker och bör ske.

Vi skapade två intervjuguider, en för rektorer och en annan för förskollärare, i vilka vi använt oss av öppna frågor med utrymme för följdfrågor. Med denna typ av frågor får svarspersonen med egna ord berätta om sina tankar och funderingar kring våra frågeställningar. Ett annat ord som beskriver vårt val av intervjumetod är ”*ostrukturerade intervjuer*” (Stukat, 2005, s 39) där intervjuaren ställer frågor i olika ordning beroende på situationen. Våra intervjuguider består av ett antal frågor som vi delat upp i olika teman. I inledningen av varje intervju valde vi att fråga informanterna ett antal bakgrundsfrågor för att sedan följa vår intervjuguide vidare. I vilken ordning vi ställde frågorna varierade något, beroende på vilka svar vi fick och hur ingående informanterna berättade om sina tankar kring de olika frågorna.

Urval

Vi har valt att genomföra intervjuerna på två olika förskolor där vi under vår utbildning haft våra respektive verksamhetsförlagda utbildningsplatser (VFU-platser). I denna studie har förskolorna och alla informanter fingerade namn. Vi har valt att benämna förskolorna Anemonen och Bläckfisken. Rektorerna har fått fingerade namn på bokstaven R. Pedagogerna på respektive förskola har fått fingerade namn på A om de arbetar på Anemonen och fingerade namn på B om de arbetar på Bläckfisken. Samtliga pedagoger som vi intervjuat är utbildade förskollärare.

Det hade varit av stort intresse för vår studie att även intervjua barnskötare, vi hade t.ex. velat få deras syn på ansvarsfördelningsfrågan som kommer att påverka dem i stor utsträckning. Vi tillfrågade flera av de barnskötare som arbetar på Anemonen och Bläckfisken men de var tyvärr inte intresserade av att medverka i vår studie. Någon av de tillfrågade barnskötarna svarade att hon inte var så insatt i läroplanen och tyckte att det var bättre att vi intervjuade förskollärarna på avdelningen istället. Antalet informanter hade vi inte bestämt på förhand. Vi

upplevde dock att vi inte fick någon större variation i svaren efter detta antal intervjuer varför vi valde att avsluta efter dessa nio intervjuer. (jmf Stukat, 2005)

Presentation av förskolorna Anemonen och Bläckfisken

Förskolan Anemonen ligger i Göteborgs innerstad. Verksamheten omfattar fem avdelningar – två för äldre barn mellan tre och fem år, och tre avdelningar för yngre barn mellan ett och tre år. På denna förskola går cirka hundra barn och det arbetar sammanlagt 15 pedagoger. Lokalerna är små, medan utomhusmiljön är stor och inbjuder till långa utevistelser. Pedagogerna arbetar inte utifrån någon speciell pedagogisk modell eller utifrån något särskilt arbetssätt. Personalomsättningen på särskilt den ena avdelningen för äldre barn, har varit relativt stor på senare tid. Barngrupperna är mycket homogena, i både kulturellt och socialt avseende. De flesta barnen lever med båda sina föräldrar, alla i lägenheter, båda föräldrarna arbetar och har övervägande akademisk utbildning. Få barn har en annan etnisk bakgrund än svensk.

Förskolan Bläckfisken ligger i ett lugnt villaområde i en av Göteborgs kranskommuner. Förskolan har fyra avdelningar, två för äldre barn mellan tre och fem år och två avdelningar för yngre barn mellan ett och tre år. Förskolan är uttalat litteraturprofilerad och man arbetar mycket genomgående med sagotema som sträcker sig över två terminer. Temaarbetet genomsyrar hela verksamheten där pedagogerna är mycket entusiastiska och delaktiga. Pedagogerna tillverkar egna handdockor utifrån karaktärerna i årets saga och dessa får komma till liv under samlingar eller när man har skapande verksamhet. Lokalerna är något mer rymliga på Bläckfisken och man har tillgång till gemensamma lokaler för drama, bild och andra aktiviteter. Även på Bläckfisken är barngrupperna relativt homogena socialt och kulturellt sett, på samma sätt som på Anemonen. På denna förskola är ansvarsuppdelningen tydlig. Förskollärarna har ansvar för utvecklingssamtal och den övergripande pedagogiska verksamheten. På förskolan arbetar även så kallade aktivitetspedagoger, som har ansvar för olika aktiviteter i form av bland annat skapande verksamhet, drama och rörelse. På varje avdelning finns även en avdelningsansvarig som ansvarar bland annat för de administrativa uppgifter som förekommer på avdelningen. De pedagoger som har dessa ansvarsområden deltar även i det övriga pedagogiska arbetet på sina respektive avdelningar.

Presentation av informanterna

Intervjuerna genomfördes på informanternas förskolor i ett avgränsat rum med så liten risk för störning som möjligt. Platsen valdes även med tanke på att informanten skulle känna sig så trygg och avslappnad som möjligt. Det tog mellan 25 minuter och en timma att genomföra intervjuerna, beroende på hur mycket informanten i fråga hade att berätta och hur många följdfrågor som uppkom (Stukat, 2005).

Anemonen

Annika är född 1965 och tog sin förskollärarexamen 1989. Hon har arbetat på förskolan sedan 2004. Tidigare arbetade Annika på ett föräldrakooperativ i tio år och har även haft en kortare anställning på en småbarnsavdelning på en förskola. Alla hennes anställningar har varit i samma stadsdel. Annika är just nu tjänstledig för att läsa in matematik och svenska inom förskolelyftet på Göteborgs universitet.

Amanda är född 1978 och hon tog sin förskollärarexamen 2003. Hon har arbetat på förskolan sedan dess.

Anna är född 1981 och hon tog sin lärarexamen 2009. Anna har arbetat på Anemonen sedan hon tog examen.

Annelie är född 1964 och hon tog sin förskollärarexamen 1999. Hon har tidigare arbetat på förskolor i samma stadsdel, både som barnskötare och som förskollärare.

Bläckfisken

Bibbi är född 1968 och hon tog sin lärarexamen 2009. Sedan sin examen har hon arbetat på denna förskola. Innan utbildningen har hon under flera år arbetat som vikarie på olika förskolor.

Britta är född 1976 och hon tog sin förskollärarexamen 1999. Hon har tidigare arbetat på två förskolor, på den ena var hon med och startade en ny avdelning.

Barbro är född 1969 och hon tog sin förskollärarexamen 1994. Sedan dess har hon arbetat på förskolan med längre avbrott för utlandsvistelse.

Rektorer

Regina är rektor på Anemonen. Hon är född 1956 och tog sin förskollärarexamen 1976. Sedan 1989 har Regina haft varierande ledaruppdrag, först som föreståndare senare som enhetschef, nu som rektor och snart som förskolechef.

Rut är rektor på Bläckfisken sedan tjugo år. Hon är född 1949 och tog sin förskollärarexamen 1970. Därefter har Rut byggt på sin utbildning med en fil. kand. i sociologi och pedagogik, samt läst personaladministration.

Genomförande

Vi spelade in alla intervjuerna för att sedan transkribera dem. Vi valde dock inte att transkribera varje intervju i sin helhet utan valde ut de delar vi ansåg vara relevanta och intressanta för vår studie. Under intervjuerna delade vi upp ansvaret, så att en av oss intervjuade medan den andre förde anteckningar och ansvarade för att inspelningen skulle fungera. Det gjorde den tyvärr inte under en av intervjuerna. Vi satte oss då ner direkt efter intervjun och skrev ner allt vi kom ihåg av det informanten sagt.

Efter första intervjun bestämde vi att en av oss var ansvarig för frågorna medan den andre hade möjlighet att ställa följdfrågor och fylla i där det kunde behövas. Den av oss som gjort sin VFU på förskolan ställde huvudfrågorna. För att få ut så mycket som möjligt av informantens tankar ställde den andre av oss följdfrågor. Detta gjorde vi för att undvika risken med att viss information gick förlorad då den som gjort sin VFU på förskolan var bekant med informanten. Då informanten är en bekant sedan tidigare är det möjligt att många tankar tas

för givna och därför inte följs upp och information går förlorad. Det kan vara svårt att hålla vetenskaplig distans till personer som man känner (Esaiasson, m fl, 2007).

Övrigt material

Utöver intervjuerna har vi utgått ifrån skollag och styrdokument, och texter som ligger till grund för dessa. Det materialet kommer att presenteras under avsnittet bakgrund.

Etisk hänsyn

Vi har utgått från vetenskapsrådets forskningsetiska principer med fokus på samtycke och anonymisering (<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>).

Vetenskapsrådet utgår från fyra krav gällande identitetsskydd, nämligen:

- *Informationskravet*, vilket innebär att forskaren ska informera inblandade personer, vilka kommer att bli en del av forskningen, om syftet med undersökningen.
- *Samtyckeskravet*, som i vårt fall innebär att informanterna själva bestämmer om de vill delta i undersökningen.
- *Konfidentialitetskravet*, vilket innebär att i undersökningen inblandade personer, ska ges största möjliga sekretess och deras personuppgifter ska skyddas. Vi har i enlighet med detta valt att anonymisera informanterna och ge dem fingerade namn.
- *Nyttjandekravet*. Detta innebär att ”Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.” (Björkdahl Ordell, 2007, s. 27)

Dessa fyra krav har vi haft i beaktande och informerat våra intervjupersoner om innan vi genomfört intervjuerna.

Reflektioner kring material och metod

Eftersom intervjuerna genomfördes på de förskolor där vi under vår utbildning haft VFU-placeringar, kände vi en del av informanterna. Detta kan naturligtvis ha kommit att påverka dem då vi har deras förtroende sedan innan. Vi har även en förförståelse för verksamheten, en tyst kunskap som gör att vissa saker kan bli förgivettagna (jmf Pramling, 1999). I och med detta kan en del information utelämnas, men också att vi som genomför studien tolkar svaren annorlunda eftersom man kan tyda personens kroppsspråk och minspel på ett annat sätt då man känner varandra tidigare. Vi hade fördelen att vara två intervjuare vid varje intervju och på så sätt kunde den som inte var bekant med den aktuella förskolan ställa mot- och följdfrågor. Eftersom vi har tillbringat en hel del tid i respektive verksamhet kan det vara svårt att vara objektiv. Det är lätt att bli hemmablind, och därför var det också värdefullt att vara två, där den ena kunde vara mer ”objektiv och kritiskt tänkande”.

Eftersom det är en liten studie, med få informanter kan vi inte göra anspråk på att den är representativ för alla förskolor. Det är endast en studie i hur en implementering tas emot i just

de här verksamheterna och de här aktuella rektorernas och pedagogernas tankar kring denna. Däremot menar vi att våra informanter bidrar till kunskap om hur implementering av politiska beslut kan gå till i en vardaglig praktik.

Bakgrund

Vi har i detta avsnitt valt att ge en historisk återblick om förskolans framväxt för att skapa förståelse för förskolans verksamhet och dess styrning över tid. Vi menar att detta är av stor vikt för vårt arbete då läsaren får inblick i de tidigare reformer som påverkat förskolan innan Lpfö 98. För att presentera förutsättningarna för implementeringen av den nya reviderade läroplanen, kommer vi i detta avsnitt även att redogöra för Lpfö 98, ny skollag, varför Lpfö 98 revideras, de nya delar som kommer i den reviderade läroplanen och Skolverkets tankar kring implementeringen. Dessa tankar och dokument kommer i nästa kapitel att relateras till informanternas upplevelser av implementeringen.

Barnomsorg i ett historiskt perspektiv

Från mitten av 1800-talet började olika offentliga verksamheter som riktade sig till de yngre barnen, innan skolåldern, att växa fram. Dessa verksamheter kan sägas vara grunden till dagens förskola.

Barnomsorg har bedrivits i varierad form sedan 1800-talet. Under denna tid passades de flesta små barn av äldre syskon eller av släktingar då föräldrar började arbeta. För att komma ifrån detta startades barnkrubbor för fattiga arbetande mödrars barn. Barnkrubborna drevs av stiftelser och kyrkliga församlingar. Denna verksamhet var behovsprövad och det krävdes intyg från fattigvården för att få plats för sitt barn. Den första barnkrubban öppnades i Stockholm 1854. Kvinnorna som arbetade inom barnkrubborna hade som uppgift att hålla barnen rena och ge dem mat tre gånger om dagen. Under samma tid började en helt annan verksamhet ta form i Sverige, kindergarten eller barnträdgård som härstammade från Tyskland (Martin Korpi, 2007).

Grundaren till denna tyska verksamhet var Friedrich Fröbel, som hade en pedagogisk filosofi om "... barn som plantor som skulle vårdas och växa i en väl anpassade miljö." (Martin Korpi, 2007, s 13). Detta skulle kunna liknas vid den reviderade läroplanens tankar om saklighet och allsidighet i förskolan. "Varje barn ska ges möjlighet att bilda sig egna uppfattningar och göra val utifrån de egna förutsättningarna." (Utbildningsdepartementet, 2010, s 5). Att dessa tankar lever kvar efter så pass många år är intressant att ha i beaktande.

Barnen som fick plats i kindergarten kom, till skillnad från barnen i barnkrubborna, från välbärgade familjer och avgifter finansierade verksamheten. Kindergarten hölls öppen tre-fyra timmar om dagen och drevs i rent pedagogiskt syfte. Några av de pedagogiska tankar som låg till grund för kindergarten lever fortfarande kvar inom förskoleverksamheten idag, såsom lekens avgörande betydelse för barnens utveckling, att barn ska få konstruera och prova för att

lära genom egen erfarenhet (Martin Korpi, 2007). Idag står det i den reviderade läroplanen att ”Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja barns utveckling och lärande ska präglade verksamheten i förskolan.” (Utbildningsdepartementet, 2010, s 6).

1904 startades den första folkbarntädgård av systrarna Ellen och Maria Moberg. Denna verksamhet skulle vända sig till alla barn, även arbetarbarnen, mot en låg avgift eller utan kostnad. Ur barnkrubborna och barnträdgårdarna, som är två världar av fattigvård och pedagogik, växte den svenska förskolan fram. Under 1930-talet engagerade sig Alva Myrdal i debatten om förskolan, hon myntade begreppet storbarnkammare, där alla barn skulle få plats oavsett samhällsklass och den skulle vara avgiftsfri. Myrdal ville få bort fattigstämpeln som fanns på barnkrubborna. I stället ville hon att verksamheten skulle vara av god kvalitet där välutbildad personal arbetade. Utbildningen av personalen önskade Myrdal att staten borde ansvara för. Hennes arbete gav resultat och det första förskoleseminariet, Socialpedagogiska seminariet, startades i Stockholm 1936 (Martin Korpi, 2007).

1944 togs flera beslut av riksdagen vad gällde barnomsorgen. De första statliga driftbidragen inrättades, förskoleseminarierna utökade sina platser och fick statsbidrag. Socialstyrelsen fick nu ansvar för barnomsorgen och dess utbyggnad. Diskussionerna kring barnomsorgens vara eller icke vara och dess innehåll har genom historien tagit olika vändningar. Lekskolan tog form under senare delen av 1940-talet och blev egentligen aldrig ifrågasatt. Lekskolan skulle erbjuda alla barn en pedagogisk verksamhet några timmar om dagen. Denna verksamhet ökade successivt och byggdes ut under 1950-talet (Martin Korpi, 2007).

Under 1970 skedde förändringar och genombrytande pedagogiska tankar som än idag lever kvar. Nu gjordes en stor barnomsorgsutbyggnad i kommunerna. Jean Piagets utvecklingspsykologi utgjorde den vetenskapliga grunden i verksamheten men även Erik Homburger Eriksson med sin socialpsykologiska forskning om det växande barnet (Martin Korpi, 2007). Nu satsades på en kraftfull demokratisering av verksamheten och en progressiv pedagogik för likvärdiga uppväxtvillkor. Detta skedde bland annat genom arbetslag, åldersblandade barngrupper, dialogpedagogik, temaarbeten och mycket mera. Allt detta fördes fram i en massiv statlig utredning av barnomsorgen, 1968 års barnstugeutredning (Martin Korpi, 2007). Via denna utredning var tanken att sammanfoga traditionerna från daghemmen och lekskolorna, till en gemensam verksamhet med benämningen förskola. Förskolan skulle vara till för alla barn, även med olika funktionshinder. Det pedagogiska arbetet i förskolan skulle genomföras i tematiskt arbete med utgångspunkt i barnens visade intressen. Även det temainriktade arbetssättet är något som än idag lever kvar och framhålls som något eftersträvt i läroplanen (Utbildningsdepartementet, 2010). Förskolemiljön skulle inbjuda till kreativitet och lek. Genom att bilda personalarbetslag ville man bryta arbetsfördelningen, där barnskötare ofta varit underordnade assistenter till förskolläraren. Arbetslaget lever fortfarande kvar i förskolan men ansvarsfördelningen är idag högst aktuell. I den nya reviderade läroplanen skall förskolläraren ha ett större och tydligare ansvar för verksamheten än övriga i arbetslaget (Utbildningsdepartementet, 2010).

1974 tillsattes en familjestödsutredning för att bland annat utreda de pedagogiska förutsättningarna för de yngsta barnen, mellan ett och tre års ålder, i daghem. Utredningen visade bland annat på att det goda daghemmet kunde vara ett gott komplement till hemmet och en bra uppväxtmiljö för barnen. Förutsättningarna var bland annat att utbildad personal i samspel med föräldrar planerar den pedagogiska verksamheten och gör den

verklighetsanknuten och innehållsrik. Nu blev Socialstyrelsen ansvarig för kvalitén inom förskolan och dess utbyggnad (Martin Korpi, 2007).

1987 presenterade Socialstyrelsen allmänna råd för förskolan, i form av ett *Pedagogiskt program för förskolan* (Folke-Fichtelius, 2008). Programmet betecknades som ett ramprogram och angav förskolans uppgifter, mål och inriktning, samt grunder för innehåll och arbetssätt. Som grund för planering av verksamheten skulle personalen, enligt programmet, utgå från tre områden; natur, kultur och samhälle. Inom varje område preciserades vad förskolan skulle erbjuda barnen i termer av erfarenheter, upplevelser och kunskapsutveckling. Det förekom även ett kapitel som angav riktlinjer för arbetssättet i förskolan, detta arbete skulle ske med orden ”leka, arbeta och lära” (Folke- Fichtelius, 2008, s. 61).

Nästan 150 år efter inrättandet av den första barnkrubban, fördes förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen 1998 över till ett eget kapitel i skollagen. Denna ändring innefattade även bildandet av förskoleklassen som en ny skolform. I förskoleklassen kan barnen gå från det år de fyller sex år. Följden av detta blev att förskolan fick ändrade åldersmässiga kriterier, vilket innebär att förskolan nu innefattar barn i åldrarna ett till fem år. Att förskoleklassen blev en del i det offentliga skolväsendet innebär att den omfattas av läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94. Detta i motsats till förskolan som inte innefattades av samma läroplan utan tilldelades en egen läroplan 1998, Lpfö 98 (Folke- Fichtelius, 2008).

Läroplan för förskolan

Det är regeringens uppgift att formulera och fastställa en läroplan. I mars 1998 fick alltså förskolan sin första egna läroplan, Lpfö 98. Detta är en bindande förordning för det pedagogiska innehållet. Lpfö 98 innehåller endast mål för verksamheten att sträva mot, ej mål att uppnå. Efter många överväganden togs beslut om att läroplanen ska vända sig till hela arbetslaget och inte bara till förskolläraren, som det först fanns förslag på. Läroplanen togs positivt emot av personalkåren inom förskolan. ”Nu hade förskolan fått efterlängtat status av utbildning och det gällde hela förskolan för barn från ett års ålder tills de börjar förskoleklassen...” (Martin Korpi, 2007, s 68).

Läroplanen är ett precist dokument med mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten men överlämnar utformningen av verksamheten till den professionella personalen ute i verksamheten. Verksamheten skall enligt Lpfö 98 utformas utifrån ett uppdrag, en värdegrund och en demokratisk syn på barnet och dess utveckling och lärande (Martin Korpi, 2007).

Ny skollag 2011

Över läroplanen finns skollagen som nu är omarbetad och den nya skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2010 och ska gälla från och med juli 2011. Den största skillnaden som rör förskolan är att den nu är en egen skolform, vilket innebär att verksamheten i förskolan skall innefattas i begreppet utbildning och undervisning. Ansvar för undervisningen inom förskolan skall förskolläraren ha, men även annan personal inom förskolan kan främja barnens utveckling och lärande (<http://www.skolverket.se/sb/d/3885>).

Enligt nationalencyklopedin betyder begreppet ”**undervisning**, meddelande av kunskaper; jmf pedagogik.” (<http://www.ne.se>). Begreppet undervisning och utbildning är något som enligt skollagen skall gälla även förskolan men det står inget specifikt om detta i den nya reviderade läroplanen.

Incitament till revidering av Lpfö 98

Regeringen har gett i uppdrag till Skolverket att föreslå förtydliganden och kompletteringar av förskolans mål. De befintliga målen finns att läsa i Lpfö 98, vilken under 2010 har reviderats. Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Jan Björklund, tillsatte en arbetsgrupp som fick i uppgift att lämna förslag på dessa förtydliganden inför den reviderade läroplanen. Förtydligandena skall gälla mål och riktlinjer för barns språkliga och matematiska utveckling, men även naturvetenskap och teknik. Arbetsgruppen fick även i uppgift att föreslå på vilket sätt förskollärarens ansvar kan förtydligas i läroplanen. Ytterligare delar som skall förtydligas är uppföljning och utvärdering av förskoleverksamheten och nya riktlinjer skall skapas för detta. Arbetsgruppen menar att förskolan inte utnyttjat barns naturliga lust att lära. De anser att förskolan i större utsträckning skall stimulera barns utveckling inom bland annat språk och matematik med utgångspunkt i barnens tidigare erfarenheter, intressen, behov och förutsättningar. De förslag som arbetsgruppen arbetat fram redovisades i en promemoria i juni 2010. Arbetet har tagit stöd i en den nya skollag som kommer att gälla från 2011 (Regeringskansliet, Promemoria 2010-06-24).

Förtydligade mål och riktlinjer i den reviderade läroplanen för förskolan

På Utbildningsdepartementets hemsida finns olika texter om anledningen till förändringarna som nu sker, men även texter som beskriver det som är nytt i den nya reviderade läroplanen för förskolan. I bland annat en promemoria beskrivs två helt nya avsnitt som skrivits in i den reviderade läroplanen för förskolan:

1. Uppföljning, utvärdering och utveckling

Syftet med detta nya avsnitt är bland annat att synliggöra hur förskolans kvalitet, innehåll och genomförande kan utvecklas. Detta för att alla barn skall ges bästa möjlighet för utveckling och lärande. All form av utvärdering skall ha ett tydligt barnperspektiv och både barn och föräldrar skall vara delaktiga i utvärderingen (Utbildningsdepartementet, PM, U2010/4443/S).

2. Förskolechefens ansvar

Rektorer kommer i och med den reviderade läroplanen att benämnas förskolechefer och deras ansvar beskrivs i detta nya avsnitt.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, finns ett avsnitt om rektorns ansvar, vilket inte finns i Lpfö 98. Då förskolan nu är en egen skolform och omfattas av nya delar i skollagen är det därför naturligt att även förskolechefen nu skall ha sitt ansvar preciserat i den nya reviderade läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, PM, U2010/4443/S).

Till skillnad från i Lpfö 98 finns det i den nya reviderade läroplanen en tydlig ansvarsfördelning, där förskolläraren har ett betydligt större och mer preciserat ansvar än de övriga i arbetslaget. Förskolläraren skall nu leda och ansvara för att det pedagogiska arbetet

sker i enlighet med läroplanens mål och intentioner (Utbildningsdepartementet, PM, U2010/4443/S). I den reviderade läroplanen för förskolan preciseras även att förskolläraren har ansvar för bland annat utvecklingssamtal. Innehållet i dessa samtal och att de genomförs är förskollärarens ansvar. Detta innebär inte att förskolläraren ensam skall hålla i alla samtal utan att även de övriga i arbetslaget kan genomföra utvecklingssamtal (www.skolverket.se/lpfo98).

Andra delar i den nya reviderade läroplanen som skiljer sig från Lpfö 98 är bland annat att **matematik, naturvetenskap och teknik** lyfts fram. För att visa på skillnaderna i dessa två läroplaner för förskolan, vill vi här visa med hjälp av utdrag ur respektive läroplan vad som står angående matematik, naturvetenskap och teknik.

I Lpfö 98 står det angående matematik att ”... varje barn

- utvecklar sin förmåga att upptäcka och använda matematik i meningsfulla sammanhang,
- utvecklar sin förståelse för grundläggande egenskaper i begreppen tal, mätning och form samt sin förmåga att orientera sig i tid och rum” (Utbildningsdepartementet, 2009, s 9)

I den nya reviderade läroplanen står det däremot att ” Förskolan ska sträva efter att varje barn...

- utvecklar sin förståelse för rum, form, läge och riktning och grundläggande egenskaper hos mängder, antal, ordning och talbegrepp samt för mätning, tid och förändring,
- utvecklar sin förmåga att använda matematik för att undersöka, reflektera över och pröva olika lösningar av egna och andras problemställningar,
- utvecklar sin förmåga att urskilja, uttrycka, undersöka och använda matematiska begrepp och samband mellan begrepp,

utvecklar sin matematiska förmåga att föra och följa resonemang,...” (Utbildningsdepartementet, 2010, s 10)

Vad gäller **naturvetenskap** skall förskolan enligt den nya reviderade läroplanen medverka till att barnen utvecklar ett varsamt förhållningssätt till naturen och miljön. Genom att barnen får upptäcka och uppleva förändringar och samband kan de utveckla förståelse och kunskaper om vissa begrepp, växter och djur och om hur människor och samhället kan påverka naturen.

I Lpfö 98 står det angående naturvetenskap att ”förskolan skall sträva efter att varje barn...

- utvecklar förståelse för sin egen delaktighet i naturens kretslopp och för enkla naturvetenskapliga fenomen, liksom sitt kunnande om växter och djur...” (Utbildningsdepartementet, 2009, s 7)

I den nya reviderade läroplanen står det däremot att ” Förskolan ska sträva efter att varje barn...

- utvecklar intresse och förståelse för naturens olika kretslopp och för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra,
- utvecklar sin förståelse för naturvetenskap och samband i naturen, liksom sitt kunnande om växter, djur samt enkla kemiska processer och fysikaliska fenomen,
- utvecklar sin förmåga att urskilja, utforska, dokumentera, ställa frågor om och samtala om naturvetenskap,...” (Utbildningsdepartementet, 2010, s 10)

I den reviderade läroplanen har naturvetenskap fått ett större utrymme och skillnaderna ses här tydligt. Vad förskolan skall sträva efter vad gäller just naturvetenskap står presenterat under tre punkter, där det dock är upp till varje pedagog att själva tolka hur arbetet skall genomföras.

Teknik handlar i förskolan om att barnen får chans att studera sin omgivning genom att vardagsfenomen undersöks. När barnen genom leken får undersöka olika fenomen väcks en nyfikenhet och förståelse för naturvetenskap och teknik men även deras egen delaktighet i naturens kretslopp synliggörs (Utbildningsdepartementet, PM, U2010/4443/S).

I Lpfö 98 står det vad gäller teknik att”... varje barn

- utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika material och tekniker” (Utbildningsdepartementet, 2009, s 10)

I den nya reviderade läroplanen står det däremot att ” Förskolan ska sträva efter att varje barn...

- utvecklar sin förmåga att urskilja teknik i vardagen och utforska hur enkel teknik fungerar,
- utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap, ...” (Utbildningsdepartementet, 2010, s 10)

Här ses tydligt att de nya delarna som även gäller teknik är mer preciserade. Vilket av dessa områden som fått störst fokus går av detta inte att utläsa. Det skulle kunna tolkas som naturvetenskapen fått störst utrymme då det området har två nya punkter. Medan matematik och teknik fått en punkt mer än i Lpfö 98. Detta är inget som vi avser att diskutera vidare, men denna information kan vara till nytta då vi analyserar informanternas svar och hur vi ställt våra frågor kring de nya delarna i den reviderade läroplanen.

Skolverkets tankar kring implementeringen

Skolverket har fått i uppdrag av regeringen att under 2010-2012 informera om förändringar i den nya skollagen och de nya läroplaner, som kommer att gälla från juli 2011. Skolverket skall även erbjuda verktyg för att underlätta för de olika målgrupperna att ta del av nödvändig information. Det är huvudmännens, kommunens och fristående skolans styrelses, ansvar att ge

personalen i verksamheten möjlighet att bli insatt i dessa förändringar och hur de kommer att påverka bland annat förskolan. Skolverkets avsikt är att implementering av nya läroplaner och förskolans reviderade läroplan, skall ske i följande tre steg (<http://www.skolverket.se/sb/d/3732>).

Steg 1: Information till huvudmän

Skolverket höll under maj och juni 2010 konferenser riktade till huvudmän, förvaltningschefer och skolchefer, om de kommande förändringarna inom utbildningsområdet. Konferenserna var inledningen på ett treårigt uppdrag från regeringen att under 2010 - 2012 informera om de förestående förändringarna av läroplaner, nya kursplaner och kunskapskrav inom grundskolan och motsvarande skolformer, den reformerade gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen, den nya betygsskalan, förändringar av förskolans läroplan samt den nya skollagen. Syftet var att ge skolhuvudmännen, som har det övergripande ansvaret, goda förutsättningar att planera för de förändringar som ska genomföras (<http://www.skolverket.se/sb/d/3732>).

I detta första steg inbjuder Skolverket till cirka tio rikskonferenser som skall behandla bakgrund och motiv för förändringarna och därigenom skapa förståelse för reformerna och sambanden mellan de olika delarna (Redovisning av regeringsuppdrag 2010-02-15)

Steg 2: Information till företrädare på förvaltningsnivå med ett övergripande ansvar för förskolan

I det andra steget inbjuder Skolverket till cirka 30 nationella informationskonferenser under augusti-oktober där målgrupperna är rektorer, förskolechefer, utvecklingsledare och motsvarande befattningshavare (Redovisning av regeringsuppdrag 2010-02-15). Efterföljande konferenser riktar sig till företrädare på förvaltningsnivå med ett övergripande ansvar för förskolan. Dessa personer ses som nyckelpersoner i arbetet med den fortsatta implementeringen ute i kommunerna - både när det gäller kommunalt och enskilt drivna förskolor (<http://www.skolverket.se/sb/d/3732>).

Steg 3: Information till förskolechefer

Konferenserna riktade till förskolechefer är det tredje steget i denna omfattande informationsinsats för att ge de bästa förutsättningarna för att genomföra de förändringar som det svenska utbildningsväsendet står inför. Konferenserna kommer att handla om den nya skollagen och förskolans förtydligade läroplan. Fokus kommer att vara förskolechefens ansvar och dess olika områden (<http://www.skolverket.se/sb/d/3732>). Enligt broschyren *Ny skollag och förtydligad läroplan för förskolan - Skolverket ger förskolechefen stöd*, står det att det är förskolechefen som i slutändan är ansvarig för genomförandet av implementeringen på förskolorna. Som pedagogisk ledare har förskolechefens förhållningssätt till och förståelse av de nya styrdokumentens stor betydelse (<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2455>).

Denna historiska återblick och information om olika styrdokument är det som våra informanter har att förhålla sig till. Arbetet som idag sker i förskolan är påverkat och har formats utifrån dessa olika historiska reformer och styrningar. Detta menar vi kan vara av intresse att veta då vi analyserar informanternas svar under resultatet och diskussionen.

Resultat/Analys

I resultatet kommer vi, med utgångspunkt i våra frågeställningar, att redovisa informanternas svar på intervjuerna, vilka relateras till skollag, reviderad läroplan och anvisningar från Skolverket som presenterats ovan. Rektorens svar kommer här att presenteras först och sedan pedagogernas. För att göra det mer lättöverskådligt har vi valt att under varje fråga redovisa Anemonen för sig och Bläckfisken för sig. I samband med frågorna kommer vi att genomföra analys med stöd i den tidigare forskning som vi tidigare redovisat.

Rektorens tankar kring implementeringen

På frågan om rektorerna varit delaktiga i implementeringen av en ny läroplan tidigare svarar både Rut och Regina att de har varit med och implementerat Lpfö 98. Då arbetade de väldigt grundligt med den under flera år. Arbetssätten var att i små studiegrupper diskutera och analysera innehållet i läroplanen och hur de skulle arbeta med det i praktiken. Regina berättar att förskoletidningen hade ett bra studiematerial som de använde sig av. De är båda överens om att Lpfö 98 medförde en klar höjning av förskolans status och att det varit bra för både barn och pedagoger.

Det var positivt med läroplanen, det blev en upphöjning av förskolans status. Vi blev bättre på att kommunicera vad vi gör. (Regina)

Ja, det var ett väldigt grundligt arbete som sträckte sig över flera år, den var ganska genomgripande. Det har lyft hela förskolan tycker jag. (Rut)

Båda minns också att det var en lång process, som tog flera år att genomdriva. Regina berättar vidare:

För oss som är äldre var det något helt nytt, det här med det kompetenta barnet, den nya barnsynen sa vi. Det tog lång tid att landa i det, jag hade många äldre anställda i min enhet också, men en viss personalomsättning har det varit. Hade det inte kommit in nya pedagoger så hade det tagit ännu längre tid. Två, tre år tog det nog att landa i den här nya barnsynen. (Regina)

Den nya barnsynen i Lpfö 98 som Regina talar om beskriver Pramling och Sheridan. De lyfter fram tankarna om det kompetenta barnet, barnet som inte längre ses som ett tomt blad som skall fyllas med kunskap när rätt mognad uppnåtts utan barnet som har lust att lära, som behöver en guide i verksamheten som ställer frågor, leder vidare och lär tillsammans med barnet (Pramling & Sheridan, 1999).

Båda rektorerna har varit på Skolverkets konferens som syftar till att ge de bästa förutsättningarna för att genomföra de förändringar som är aktuella för förskolan, med ny skollag och ny reviderad läroplan (<http://www.Skolverket.se/sb/d/3732>). På denna konferens har Rut och Regina informerats om att det egentligen inte är en ny läroplan för förskolan som arbetats fram, utan en reviderad. Däremot är skollagen ny, och den påverkar även förskolan i

flera avseenden. Rektorer uttrycker att de är nöjda med informationen som de tagit del av via Skolverket. Både genom deras konferens och genom broschyren: *Ny skollag och förtydligad läroplan för förskolan – Skolverket ger förskolechefen stöd* (2010, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2455>). Rektorer fick under konferensen även vidare information om hur implementeringen skall ske och gavs möjlighet att ställa frågor.

Skolverket skall erbjuda verktyg för att underlätta för de olika målgrupperna att ta del av nödvändig information angående implementeringen. Både Rut och Regina har fått den ovan nämnda broschyr från Skolverket som ger en övergripande bild av den nya skollagen och den reviderade läroplanen. Denna broschyr beskriver de förändrade delar som påverkar förskolechefens ansvar och deras arbete. Genom att delge rektorer information på dessa olika sätt anser Rut och Regina att Skolverkets information har varit grundlig och de har därmed tagit sitt ansvar för sina implementeringsinsatser. Regina och Rut är nöjda med den information och utbildning de fått.

Båda rektorerna säger dock att de ännu inte fått tillräckligt många exemplar av den nya reviderade läroplanen, men att de beställt nya, och att deras pedagoger ska få varsin i julklapp.

På frågan om hur en ny läroplan implementeras i deras förskola berättar Regina på Anemonen, att de kommer att arbeta med den nya reviderade läroplanen med start till våren. De kommer att arbeta ungefär på samma sätt som förra gången, med hjälp av den pedagogiska gruppen. Den pedagogiska gruppen består av två pedagoger från varje förskola i enheten som Anemonen tillhör, och rektorn. De träffas och diskuterar pedagogiska frågor, ansvarar för att anordna pedagogiska möten för övriga kollegor, och vidarebefordra nyheter och information till arbetslaget. Det blir diskussioner i smågrupper, föredrag och handledning.

Processen kommer nog att pågå ett år ungefär, med en härlig uppstart i mars när vi har studiedag. Våren och hösten kommer vi ägna åt detta.
(Regina)

Rut menar att de redan arbetar med det som är nytt, och därför kommer de inte att göra något särskilt nu. De har litteraturprofil, de har fokusområde matematik, de har en tydlig ansvarsfördelning och Rut menar att:

Vi är nästan i hamn i vår verksamhet. (Rut)

Regina och Rut menar att det är de som är ansvariga för att implementeringen genomförs, men att deras förskollärare också har ett stort ansvar.

Sannerstedt skriver i sin forskning angående implementering om vikten av att ansvarsfördelningen skall vara tydlig (Sannerstedt, 2008). Båda rektorerna uttalar att det är de som ansvarar för att implementeringen genomförs och de båda har tankar kring hur de skall gå vidare med detta arbete. Enligt Skolverket är det de som ansvarar för implementeringen i stort, men att rektorerna har ansvar för att den genomförs på deras förskolor. Här får vi en förståelse för att Regina och Rut är medvetna om vem som ansvarar för att implementeringen sker i den praktiska verksamheten.

Rektorernas inställning till den nya reviderade läroplanen skiljer sig åt till viss del. Regina talar om att implementeringsarbetet, på hennes förskolor, skall starta till våren och att hon kommer ge pedagogerna på förskolorna mycket tid att sätta sig in i det som är nytt.

Reginas tankar kring detta kan relateras till Sannerstedt (2008) där han menar att den som skall tillämpa implementeringen skall *förstå* beslutet, *kunna* genomföra beslutet och *vilja* genomföra beslutet (Sannerstedt, 2008). Regina uttrycker sin inställning som positiv inför detta arbete, vilket å andra sida även Rut gör. Det som skiljer rektorerna åt, är bland annat att Rut verkar mer nöjd med det arbete som idag bedrivs på hennes olika förskolor, vad gäller Lpfö 98. Rut menar att de redan är igång med arbetet kring det som är nytt i den reviderade läroplanen för förskolan och att de inte behöver diskutera detta vidare.

Sannerstedt (2008) skriver vidare att det är av stor vikt att implementeraren gillar beslutet och har en vilja att genomdriva förändringen, vilket vi är osäkra på om båda våra intervjuade rektorer är villiga att göra.

Den reviderade läroplanens inverkan på verksamheten

Regina menar att de kommer att arbeta med att utveckla verksamheten mot de förtydligade målen.

Jag tror att vi kommer jobba med att synliggöra mer, framför allt matematiken och tekniken, och skrivinläringen och språket. Alltså, målen är ju förstärkta. Och ska vi nu planera vår verksamhet utifrån målen måste vi ju bli tydligare med detta. (Regina)

Både Regina och Rut har varit väldigt nöjda med arbetet med IUP (IUP=individuell utvecklingsplan, en dokumentation av barns lärande och utveckling i skola och förskola) och nämner att de nu kommer byta namn på IUP till pedagogisk dokumentation för att det enligt den nya skollagen inte längre ska arbetas med IUP i förskolan.

Vi har arbetat med IUP och portfolio i kanske tio år på våra enheter. Vi använder IUP för att se hur vi arbetar, vilka likheter som finns, hur vi kan gruppera utifrån det och hur vi kan planera vårt arbete för att optimera verksamheten för barnen. (Rut)

Vi har jobbat mycket, och bra, med IUP. Jag ser dokumentationen, som är väldigt mallformad, som en kvalitetssäkring. Att alla barn får samma förutsättningar, men i och med den nya skollagen kommer vi inte längre att få ha IUP i förskolan. Så vi kommer kalla det för något annat nu, kanske pedagogisk dokumentation. (Regina)

För att kringgå ett beslut använder sig rektorerna av retorik, och döper om IUP och som vi tolkar det, utan att egentligen reflektera över varför det inte längre skall användas i förskolan.

Rektorerna är inte oroliga över ansvarsfördelningen, som är ny i den reviderade läroplanen. De har redan tydligt delat upp ansvaret i sina verksamheter, dels mellan förskollärare och barnskötare, dels genom att ha en avdelningsansvarig.

Det här med ansvarsfördelningen, det löser sig. Vi har redan uppdelningen ungefär så. Jag har andra krav på förskollärare än jag har på barnskötare. (Regina)

Rektorerna menar att de inte är oroade över det nya avsnitt som behandlar deras ansvarsroll som förskolechefer, de menar att ansvaret även tidigare legat på dem. Regina säger att:

Vi ska ju bli enbart pedagogiska ledare nu och det ser jag fram emot.
Att få jobba med bara den verksamheten. (Regina)

Rut har dock en punkt som hon funderar över:

Det står att förskolechefen är ansvarig för att barn i behov av särskilt stöd får sina behov tillgodosedda, och det vet jag inte hur det ska gå till i verkligheten. Vi har ju inte mer pengar än tidigare. (Rut)

Båda rektorerna ser positivt på matematikfokuseringen, de menar att matematik är viktigt i livet. De berättar om sina respektive matematikprojekt på förskolorna, och vikten av att behärska matematiken som vuxen:

Jag gör ju budget varje år och jag har alltid hållit min budget. (Regina)

Man behöver inte bara reflektera över matematik och språk, Rut har tagit fasta på ytterligare en punkt:

Det står så uttryckligt nu också att man ska ha roligt i förskolan, och nu är det ju så att barnen har hela sin barndom här på förskolan, och då är det så viktigt att barnen har roligt här, tillsammans med oss pedagoger. Man kan berika deras barndom. (Rut)

Sammanfattningsvis är rektorerna överens om hur verksamheten bör fungera, och vilken betydelsefull roll läroplanen har i praktiken. De är dock inte på samma våglängd när det gäller hur arbetet med implementeringen skall genomföras, Regina ska dra igång ett stort projekt medan Rut känner att hon redan gjort ett så gediget förarbete att hon nu kan luta sig tillbaka.

Pedagogers tankar kring implementeringen

På Anemonen anser de flesta att rektorn är ansvarig för implementeringen. Alla nämner också den pedagogiska gruppen som möjliga ansvarsbärare, då framför allt när det gäller att utbilda och informera de andra i arbetslaget. Den pedagogiska gruppen består av två pedagoger från varje förskola i enheten som Anemonen tillhör, och rektorn. De träffas och diskuterar pedagogiska frågor, ansvarar för att anordna pedagogiska möten för övriga kollegor, och vidarebefordra nyheter och information till arbetslaget. Annika och Annelie är Anemonens representanter i den pedagogiska gruppen.

På frågan om hur de ser på den nya ansvarsfördelningen i den reviderade läroplanen menar Annika att hon börjat reflektera över sitt eget ansvar sedan hon börjat på universitetet igen.

Så har jag inte tänkt innan, men nu när jag går förskolelyftet har jag börjat tänka mer så, vad som är mitt ansvar och så där. (Annika)

Flera nämner att ansvaret i slutändan ligger på dem som förskollärare, att det är upp till dem att se till att läroplanen efterlevs och blir synlig på avdelningen.

På Bläckfisken är pedagogerna övertygade om att de har ett eget stort ansvar när det gäller implementeringen.

Vi själva på avdelningen då, inte så att vi ska ha med chefen eller så.
Ja, eller avdelningsansvarig då. (Bibbi)

Pedagogerna på Bläckfisken pratar om att de har ett fint förhållande till rektorn, och att de gärna tar ansvar och ser det som ett samarbete. Det är pedagoger och rektorer tillsammans som är ansvariga för att verksamheten ska fungera.

Ansvarig? Ja, det är ju rektorerna, men de lägger mycket ansvar på oss. Frihet under ansvar. Vi gör det då, vi är ambitiösa och läser in oss utan att de behöver stå med piskan. De litar på oss och vi gör det.
(Barbro)

Sannerstedt (2008) menar att det är viktigt att tillämparna är med på implementeringen och att de tar på sig ansvaret för den, och så verkar det vara på både Anemonen och Bläckfisken.

Implementeringen i den praktiska verksamheten

På Anemonen berättar Annelie, som ingår i pedagogiska gruppen, att de ska ha implementeringen av den reviderade läroplanen som temaarbete under vårterminen, med start i januari. Man kommer att arbeta med implementeringen på arbetsplatsträffar (APT) och även ägna en studiedag åt det. Arbetet kommer främst att ske genom diskussioner och inläsning.

Övriga pedagoger tror att arbetet kommer gå till på liknande sätt som Annelie beskriver. Någon av informanterna har hört sig för och fått bekräftat att implementeringen av denna reviderade läroplan kommer att gå till på liknande sätt som då Lpfö 98 blev gällande.

På Bläckfisken berättar man om hur rektorerna brukar anordna studiedagar och att pedagogerna är indelade i tvärgrupper, med deltagare från alla förskolorna i enheten. I dessa tvärgrupper diskuteras nya pedagogiska tankar och projekt. Informanterna på Bläckfisken är överens om att de kommer att behöva läsa in sig på läroplanen ordentligt först, för att sedan diskutera den med varandra. Pedagogerna på Bläckfisken säger att de har ett fint förhållande till rektorn. Det förhållande som de berättar om, liknar Youngs kommunikativa demokratimodell, där allas tankar kommer fram och där olikheterna ses som en tillgång. De tre kriterierna för den kommunikativa modellen tycks vara uppfyllda; de är beroende av varandra, de har respekt för varandra och de har gemensamma procedurregler (Young, 2000).

När vi jämför rektor Ruts svar på hur implementeringen skall ske på Bläckfisken med pedagogernas svar ser vi att de inte är helt överens om hur det bör gå till. Rektorn är redan i hamn som hon säger, pedagogerna känner att den nya läroplanen behöver arbetas in under ett halvår. Detta tyder på en toppstyrning och inte en demokratisk process (jmf Sannerstedt, 2008). Frågan är om pedagogerna känner att det finns utrymme för att kommunicera detta till rektorn innan implementeringen skall vara klar. Vi tolkar det som att pedagogerna kommer att få olika mycket tid till implementeringen. Att det ges tid och utrymme för implementering är något som även Sannerstedt (2008) beskriver.

Barbro var med när Lpfö 98 infördes och man arbetade då intensivt med implementeringen.

Vi höll på med det jättelänge. Då utarbetade vi en arbetsplan där alla delar ur läroplanen täcktes upp. Vår kunskap blev mer synlig i och med läroplanen. Alla vi som jobbar i förskolan fick en gemensam grund, något att rätta sig efter. Det var väldigt positivt. (Barbro)

Informanterna tror att arbetet kommer att köra igång i januari, och att de då kommer hinna arbeta in den nya läroplanen innan den träder i kraft. Alla pedagogerna på Bläckfisken påpekar att de redan har fokusområde matematik, och menar att de redan är inkörda på en hel del av de nya delarna som betonas i nya läroplanen.

Eftersom jag just gått utbildningen så har jag ju läroplanen med mig, man har ju jobbat så med den så jag tror inte att det blir så svårt med det nya. Säkert blir det värre för de som jobbat i 20-30 år, de har den ju inte så inarbetad. (Bibbi)

Barbro lyfter fram vikten av att diskutera den nya läroplanen.

Jag tror att vi hinner om vi börjar under vårterminen. Det viktiga är att man hinner tolka och diskutera den så man är på samma nivå. Mycket påminner om det gamla, bara ansvarsdelen är ny. Natur och teknik ingår ju i matte så det blir nog inget problem. Väldigt mycket finns ju kvar från den gamla, det har vi ju i oss. Det är ju det nya som vi behöver läsa in oss på. Men jag tror inte att det kommer ta lång tid. Vi är nyfikna på den nya och vill se vad som skiljer sig från den gamla. Men den här förskolan är nog inte norm, inte representativ. (Barbro)

Pramling och Sheridan menar att för att göra läroplanen till sin egen, för att omsätta den i verksamheten är det nödvändigt att man arbetar med läroplanstexten, att man tolkar och diskuterar den i sitt arbetslag (1999). Detta torde gälla även för den reviderade läroplanen och liknar Barbros resonemang om att alla måste sätta sig in i den nya läroplanen.

Annika poängterar:

Det måste ju göras intressant, annars blir det ju att man bara kör på som innan. (Annika)

Den reviderade läroplanen i verksamheten

Vi pratar med pedagogerna om ansvarsfördelningen, och den uppdelning som finns i den nya läroplanen, där skillnad görs mellan förskollärarens ansvar och arbetslagets ansvar. Förskolläraren har huvudansvaret för en mängd saker, medan arbetslaget i stort, inkluderat förskolläraren, skall utföra arbetsuppgifterna (<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2455>). Hos pedagogerna på Anemonen hamnar diskussionen på en mer generell nivå, eftersom deras arbetslag består av utbildade lärare/förskollärare. Det finns ändå många tankar om detta, och uppfattningarna om hur man skall tolka den delen av läroplanen skiljer sig åt.

Anna menar att:

Jag tycker att det är bra, vi har en annan utbildning, det ska vara skillnad, annars läser man ju i onödan, det ska ge någonting att läsa tre och ett halvt år. Egentligen tycker jag att det ska jobba bara förskollärare i förskolan. Men jag vet inte hur man ska tolka det där egentligen, ska det vara så bokstavligt. Jag tror inte att det ska tolkas så att barnskötaren bara kan släppa allt, i så fall kan ju också förskolläraren släppa allt med blöjbyten och disk osv. men så extremt tolkar nog ingen det. (Anna)

Annika å sin sida säger:

Men det står ju inte uttalat att barnskötarna inte ska göra vissa saker, utan bara att förskolläraren har ansvaret. Jag tänker att man gör som innan, men ansvaret har ändrats. Det är mitt ansvar att det sker på ett bra sätt. Jag vill inte dela upp, nu jobbar vi tillsammans som ett arbetslag. Jag tror att det går mot att det bara ska bli förskollärare i förskolan. (Annika)

Amanda har också funderat på detta och menar att:

Jag tycker det är bra, det höjer statusen. Vi har en utbildning för det här, vi kan det här. Problemet som jag kan se är ju att det blir en ökad press på förskollärare som jobbar med barnskötare, att t.ex. ha alla utvecklingssamtalen, de ska planeras, genomföras, och det är efterarbete. Och då måste ju finnas en bra planering för det. Hur ska det gå till i praktiken? Som det är nu har vi 8 ansvarsbarn var, det blir många samtal var då om man ska ta över andras också. (Amanda)

I broschyren *Ny skollag och förtydligad läroplan för förskolan*, Skolverket ger förskolechefen stöd skriver Skolverket i frågan att:

I den förtydligade läroplanen får förskollärare ett särskilt ansvar gällande uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten. [...] Förskollärare har ett särskilt ansvar för det pedagogiska arbetet i förskolan. Förskollärare ansvarar också för att utvecklingssamtal genomförs och för innehållet i dessa, men alla i arbetslaget kan genomföra utvecklingssamtalen (<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2455>, s 7).

På Bläckfisken har man redan en klar uppdelning vad gäller både ansvar och arbetsuppgifter. Barnskötarna har mindre barnfri tid för planering, de genomför inga utvecklingssamtal och förskollärarna är ansvariga för pedagogisk dokumentation och uppföljning. Alla är överens om att barnskötarna är nöjda med uppdelningen, de vill inte ha ansvar och arbetsuppgifter som de inte har utbildning eller lön för. Förskollärarna menar däremot att det har blivit mer jobb för dem. De har inte givits mer planeringstid för att kompensera för det extra arbete som blivit ett resultat av ansvarsfördelningen. Angående ansvarsfördelningen säger Bibbi:

Vi har ju en barnskötare, och det har redan förändrats i och med att hon inte längre har utvecklingssamtal, hon dokumenterar inte och är

egentligen bara i barngrupp. Hon tycker själv att det är skönt att ha mindre ansvar. Kanske är det en tolkningsfråga, men vi har tolkat den nya läroplanen som att barnskötare inte ska ha något pedagogiskt ansvar. Har man läst i flera år som vi har ska man ju ha mer ansvar. Vi får ju mer jobb då, det är klart. Det är väl det att vi ska känna att nu har vi gått den här utbildningen och så där. (Bibbi)

Det blir ju nytt med de nya ansvarsområdena, barnskötarna har redan nu inga utvecklingssamtal. Vissa barnskötare tycker nog att det är skönt att slippa så mycket ansvar som man inte har utbildning för. (Britta)

Det är intressant att se hur olika en läroplanstext kan tolkas. På den ena förskolan har man förstått det som att barnskötarna inte ska göra något annat än att rent praktiskt vara med barnen, på den andra är man övertygad om att arbetslaget behöver vara jämbördigt och utföra samma uppgifter, om än med ett ökat ansvar på förskolläraren.

Vi frågar informanterna om de tror att deras arbetssätt kommer att förändras i och med den nya läroplanen och vi får varierande svar. Anna och Annelie menar att de redan arbetar efter läroplanen och lätt kan finna praktiska exempel på hur.

Det krävs inte mycket för att kunna lyfta fram det som barnen lär sig och kunna koppla till läroplanen, bara att se på barnen. (Annelie)

Eller:

Det här är sådant som de (barnen) gör dagligen, bara att man sätter ord på det och gör det tydligare. Det görs spontant av barnen eller med vårt stöd eller vår hjälp. Kemiska processer kan ju vara att vara med och gör play- doh-deg. Man känner ju inte att ojdå, hur ska vi få in det. – Så känner jag inte. Men man kan ju uppmärksamma det mer och prata om det mer. Inte oj hjälp, eller oj så annorlunda det kommer bli. (Anna)

Anna som tog sin lärarexamen för drygt ett år sedan känner sig trygg med läroplanen.

Den gamla läroplanen har man ju så med sig nu, i och med att jag just har läst också, men den sitter ju i ryggmärgen och jag tänker inte aktivt på den. Så tänker jag att det blir med den nya också. (Anna)

På avdelningen intill arbetar Amanda och Annika. Här är man mer kritisk, både till det egna arbetssättet, men också uppåt, mot verksamhetens förutsättningar med stora barngrupper och begränsade resurser.

Oavsett vilken läroplan tänker jag att det är viktigt att lyfta frågorna från läroplanen hela tiden, det är så mycket annat som kommer in hela tiden. Det har fallit lite mellan stolarna här, och mycket vi gör bottnar inte riktigt i det vi ska göra. Hur dokumenterar vi? Vi tar bilder och skriver och sätter upp, och sen packar vi undan det, i bästa fall slängs det inte utan blir liggande i nåt förråd. Men sen då, vad händer sen, vad

ville vi att de skulle lära sig, hur blir det med uppföljningen., vad lärde de sig, hur kan vi koppla det till läroplanen. Det glöms liksom bort. För vems skull gjorde vi det där. Jag tror inte att läroplanen är speciellt levande på många förskolor. (Annika)

Ja, gud, ännu mer att göra!(skratt). Man måste verkligen sätta sig ner och tänka, vad jobbar vi med, vilka delar brister jag i, var känner jag mig svag. En barngrupp ska ju inte drabbas av att en förskollärare inte har ett intresse eller kunskap om ett område. Alla bitar ska finnas med. Samtidigt kan man ju säga att när man ser en läroplan kan man få lite skrämselficka, särskilt när man ser hur barngrupperna tyvärr ser ut idag, man får sätta sig ner och gå igenom det vi gör. (Amanda)

Amanda skrattar lite uppgivet när hon pratar om hur mycket det är som de måste göra, inte bara i arbetet med barnen utan mest med saker runtomkring, miljöarbete, dokumentation, uppföljning, utbildningsmöten osv. Saker som hon upplever tar mycket tid från barnen. Hon menar trots detta att de gör ett gott jobb, och hon är nöjd med sin arbetsinsats.

Vi får lite utrustning ibland, så att vi ska kunna jobba mer med IKT (informations och kommunikationsteknik) och så. En mikrofon har vi fått. Jag vet inte vad vi ska göra med den. (Annika)

Annika skojar om mikrofonen de fått. Säger att de varken har utbildning eller kompletterande utrustning nog för att kunna använda en mikrofon bara så där. Annika är den enda av informanterna i undersökningen som säger att hon vill förändra sitt arbetssätt i och med den nya läroplanen. Hon menar själv att det beror på att hon vidareutbildar sig nu och ser den egna verksamheten i ett nytt ljus. Hon ser dock svårigheterna med att vara den enda som gått utbildningen, och att det förväntas att hon ska sprida de nya tankarna.

Jag har fått den här kunskapen nu och den vill jag dela med mig av. Jag önskar bara att det var fler i huset som hade läst med mig. Det är inte lätt att driva det ensam, nya tankar och så. (Annika)

Kanske har hon rätt i att det är svårt att driva ett förändringsarbete på egen hand, men hon har Anna på avdelningen bredvid som är nyutexaminerad lärare och som har lika färsk kunskaper som hon själv. Dessutom har hennes kollega Amanda också relativt nyligen gått utbildningen. I Annas svar på frågan om matematik nedan ser vi att hon är insatt och har intresse att förändra och arbeta vidare med det. Annika menar att man är trött efter tjugo år som lärare, men den enda som jobbat så länge är hon själv. Varför upplever Annika att det är så tungrott? Hon är fortsatt kritisk till både arbetssätt och styrning.

Jag känner att vi gör mycket utåt, för att man ska. Så det ser fint ut. Vi skriver verksamhetsplanen innan barnen kommit. Vi fick 15 nya barn i höstas, då skrev vi den utan att veta vad de är intresserade av. Man borde göra om den nu senare för att se vad barnen vill göra, vad de är intresserade av. Man kan ju inte veta vad de vill om man inte känner dem. Fokusområde matte, men igen vad har vi för barn? Är det bara treåringar, pojkar eller flickor, vad är de intresserade av? Återigen tvingas man slänga ur sig nåt som inte bottnar i arbetet med barnen. (Annika)

Här blir det tydligt att arbetet i den pedagogiska gruppen inte når ner till kärnan av den pedagogiska verksamheten. Denna kritik har inte framförts på mötena, men frågan är varför? Är arbetsklimatet i gruppen öppet som i det Young (2000), benämner kommunikativ demokratimodell eller är det egentligen en klassisk uppifrånstyrning i förklädnad? (Sannerstedt, 2008).

Det är ingen på Bläckfisken som ämnar ändra arbetssätt i och med den reviderade läroplanen. Däremot är de nöjda med att formuleringarna är tydligare i den nya läroplanen - där den gamla var svävande är den nya specificerad och uppdelad. De tror dock att de kommer arbeta ännu mer med de områden som ligger i fokus, matematik, naturvetenskap och teknik.

Det blir ju säkert mer tyngd på de bitarna som tas upp, som matte, teknik och naturvetenskap. Det har vi ju redan börjat med nu med matten, och det funkar otroligt bra med barnen och de är jätteintresserade och vill göra matte hela tiden. Innan jag visste så mycket om detta var jag rädd att det skulle bli skola av det, men så blev det inte, vi gör samma som innan, men nu sätter vi ord på det vi gör, vi är medvetna och vet vad vi gör nu. Jag måste sätta mig in mer i naturvetenskap och teknik, där kan jag inte mycket och behöver läsa mig in på det. (Britta)

Eftersom matematiken har påverkat mitt arbetssätt så mycket antar jag att även de här områdena kommer påverka mig och sättet jag arbetar på. (Britta)

Barbro funderar över synen på förskolan och förskolläraryrkets status i samband med en ny läroplan. Hon menar att strävan efter status inte får göra att förskolan blir till skola, och pedagogerna blir lärare som undervisar i första hand.

Jag kan ställa mig lite mot det här att vi i förskolan ska vrida oss mot skolan, skolans sätt att arbeta. Vi har tidigare lyft vårt sätt att arbeta med barn och hur barn lär och varit stolta över det. Jag kan känna mig lite orolig för att vi ska bli lite lika skolan när jag tycker att skolan hade behövt vänt sig till oss och se hur vi jobbar. Vi har börjat använda skolans uttryck, som undervisa, det står i nya läroplanen. Undervisning sker på förskolan. Det kan jag känna mig lite irriterad på. Vi har alltid sagt i förskolan att vi medupptäcker. Undervisning för oss är att någon står och berättar hur det är. En föreläsare som var här sa att vi måste göra om begreppet och göra det till vårt eget, men det är svårt, det finns ju en betydelse redan. Jag tycker inte att undervisning sker när man arbetar med de minsta barnen. Utveckling sker. Jag undrar för vems skull ordet undervisning lagts till, är det för barnens skull eller är det för vår skull, för att höja vår status? Jag tycker att vi ska vara försiktiga med att höja vår status på barnens bekostnad. Vi måste göra saker för barnens skull. Höjer vi statusen för oss genom att närma oss skolan? (Barbro)

Här ger Barbro uttryck för det vi talade om i inledningen, om hur förhållandet mellan omsorgsdelen och undervisningsdelen i förskolan ändrats till att innehålla alltmer skollik verksamhet. Hon är kritisk till det, och menar att denna förändring främst genomdrivs på

grund av politikernas åsikter och lärarens önskan om högre status. Rädslan att förskolan skall närma sig skolan fanns också när Lpfö 98 kom, Pramling och Sheridan (1999) skrev då att det är viktigt att behålla det för förskolan utmärkande arbetssättet temaarbete, och att förskoleverksamheten inte ska delas in i ämnen så som i skolan (Pramling & Sheridan, 1999).

Både rektorerna och pedagogerna i vår studie talar om att Lpfö 98 och nu även den reviderade läroplanen höjer yrkets status. Någon av våra informanter uttrycker sig något oroad över strävan efter höjd status medan andra ser det mer positivt. Redan då Lpfö 98 kom ansåg personalen inom förskolan att de i och med denna hade fått höjd status: ”Nu hade förskolan fått efterlängtat status av utbildning och det gällde hela förskolan...”(Martin Korpi, 2007, s 68).

Det kan tyckas något förvånansvärt att förskolans personal, både rektorer och pedagoger, än idag talar om att de vill ha höjd status. Marton och Carlgren (2004) talar om att lärarens kamp för professionalisering och statushöjning pågått i varierande grad sedan 1800-talet. Detta talar för att det inte är en lätt process att genomdriva utan något som tar väldigt lång tid och som påverkas starkt av politiska och kulturella strömningar.

Matematik i förskolan

Matematik är ett av de områden som lyfts fram och fått större utrymme i den reviderade läroplanen för förskolan. På Anemonen är man överlag positiv till denna matematikfokusering. Annika beskriver sina tankar som följer:

Man måste jobba aktivt med matte, vi gör det, vi räknar fingrar, vi räknar barn och halverar äpplen och det är jättebra, men man behöver dra det ett steg till, man behöver input. Det finns så mycket man kan göra. Om man jobbat i 20 år är det kanske lite tomt när man säger att ni ska jobba med matte, det är inte bara att fiska upp matteglassögonen ur fickan och tro att det ska flyta på. Jag tycker att det skulle vara kul om alla var med och läste böcker, som en studiecirkel. Enda sättet att få upp matten är att alla är med, det räcker inte att en åker på besök till en matteförskola och sen ska visa någon liten film på ett APT. Du måste få inspiration nästan ifrån. Du är trött när du har jobbat i 20 år också, så är det. (Annika)

Det är intressant att fundera över vem det är som skall få pedagogerna på förskolan intresserade och få på dem deras ”matteglasögon”. Även Bläckfisken har matematik som fokusområde och de har ett tydligt schema för sitt matematikarbete. De ges mycket tid till att läsa och diskutera. Vi tolkar Annikas svar som att pedagogerna behöver tid, inspiration och tydliga mål för att kunna genomdriva projekt i verksamheten.

Anna på Anemonen berättar om sina tankar kring matematiken:

Där behöver man ju verkligen lära sig att fånga upp deras tankar, det ser jag mer som en utmaning. Matematik är så olika hur man uppfattar saker och hur man tänker. Att kunna fånga upp allas olika sätt att tänka ser jag som en utmaning. Matematik ser jag som något som jag tror att vi kommer jobba mer aktivt med. Det är något som vi redan

pratar om varje dag, men det gäller ju att kunna dra det ett steg längre. Vi pratar ju om hur många som är här, hur många vantar de behöver och så, men man vill ju kunna utmana dem vidare sen. Man tänker ju att man vill göra annorlunda nu, att det inte ska bli så tråkigt som det var i skolan när man själv var liten. (Anna)

Här finns en tydlig koppling till det som Doverborg och Pramling (2007) säger, att barnen inte automatiskt lär sig matematik genom att man räknar fingrar och delar äpplen, det måste dras ett steg längre. Eftersom både Annika och Anna läser eller nyss har läst vid lärarutbildningen på Göteborgs universitet har de mött dessa tankar och kanske också läst boken i fråga.

Jag tänker att jag har läst nyss och då är jag mer positiv till läroplanen, medan en som jobbat i 20 år kanske tycker att det är mer trams med läroplanen. Jag har den så levande liksom. (Anna)

På Bläckfisken försöker man få in matematiken i sagotemat som är genomgående i hela verksamheten. Alla säger spontant att det är jätteroligt och viktigt med matte, eller som Britta uttrycker det:

Jag tycker att det är viktigt med matematik, man har ofta en negativ inställning till det från skolan. Där handlade det mycket om mätbara resultat och prestationer. Så är det inte här, vi kan leka in det. Och jag vill att barnen kan komma till skolan sen och känna att det här med matte, det kan jag! (Britta)

När vi fortsätter samtala om matematiken och verksamheten får vi svar som inte är lika odelat positiva.

Det är roligt med matte, men kanske är det för att det är nytt också. Just nu är det i alla fall jätteroligt. (Britta)

Jag tycker att det är bra. Men nu kan jag känna att det fokuseras för mycket på matematiken. Det finns annat som jag tycker är viktigt, det är för mig mycket roligare med språk och kultur och så där. Det är så mycket med alla fokusområden, och hjälp var ska jag börja. Ibland hinner man liksom inte med. Och man ska göra uppgifter till APT, men ibland har man ju inte hunnit det, och det känns ju jobbigt. (Bibbi)

Ja, det här att fokusera på ett ämne, som i skolan? Ja, det är positivt, men jag tycker att man inte får glömma det viktigaste i förskolan, det sociala! Här lär man sig umgås med andra. Det är viktigt att kunna det när man börjar skolan. Att lära sig att vara en snäll kompis är viktigt att få med sig tidigt, matematik kan man lära in senare, men den sociala kompetensen är svårare att lära senare tror jag. Matten kan man ju ta igen sen. Man får tänka på att barnen inte är hemma så mycket, det är inte många timmar de inte är här. Barnen måste alltså få en stor del av sin grundläggande trygghet, ömhet och så här på förskolan. (Barbro)

Bibbi pekar på problem som är lokala, det är i enheten där hon arbetar bestämt att förskolorna ska arbeta med matematik. De två rektorerna i området har beslutat det tillsammans. Pedagogerna har inte varit med och beslutat detta utan förväntas bara genomdriva de nya tankarna. Det är med andra ord ett klassiskt uppifrånperspektiv på styrning (Sannerstedt, 2008).

Barbros tankar vittnar om en rädsla för att barnen inte ska få vara barn och för att förskolan skall bli regelrätt skola med undervisning och lärare som pekar med hela handen. Det liknar till viss del synen man enligt Pramling och Doverborg (2007) hade innan läroplanen kom, då man trodde att barnen lärde av sig själva, och man tyckte att matematiken var ett skolämne och inget som hörde hemma i förskolan.

Diskussion

Syftet med vår undersökning var att undersöka rektorers och pedagogers tankar om hur den nya reviderade läroplanen för förskolan kommer att implementeras. Deras tankar relateras till Skolverkets direktiv för hur denna implementering är tänkt att gå till. Här kommer vi att diskutera de resultat som vår undersökning givit.

Rektorernas syn på den nya reviderade läroplanens påverkan på verksamheten

Rut menar att de redan är igång med arbetet kring det som är nytt i den reviderade läroplanen för förskolan. Den implementeringsprocess som hon planerat för omfattar att ge alla pedagoger i enheten var sitt exemplar av den nya reviderade läroplan i förskolan. Hon funderar också på att eventuellt ha ett tillfälle tillsammans med pedagogerna där hon synliggör skillnaderna mellan Lpfö 98 och den reviderade Lpfö 98. Vi tror inte att Rut egentligen är negativt inställd till förändring eller att hon inte är beredd att bidra till att implementeringen fullföljs. Pedagogerna på Ruts förskola säger sig ha stor tilltro till och förtroende för sin rektor. De ser fram emot den nya reviderade läroplanen och uttalar sitt eget ansvar när det gäller att implementera denna, men de litar också på att rektorn kommer att leda implementeringsprocessen. Vi kan se vissa risker med att Ruts något avslappnade inställning till implementeringen kan komma att avspegla sig i pedagogernas inställning till hur den nya läroplanen skall arbetas in.

Ruts agerande inför implementeringen tyder på att det handlar om en top-down implementering (Sannerstedt, 2008). Rut har inte planerat att tillsammans med sina pedagoger diskutera ett möjligt förfarande och hon har inte heller kommunicerat sitt beslut angående implementeringen med dem. Den hierarkiska strukturen möjliggör att hon håller inne med information som hennes medarbetare behöver. Det är en process, där de som är under henne i hierarkin inte kommer till tals på lika villkor (jmf Young, 2000). Detta måste sättas i relation till det som pedagogerna på Bläckfisken säger. De menar att de har ett fint förhållande till rektorn. Det förhållande som de upplever sig ha, uppfyller de tre kriterierna för den kommunikativa modellen; de är beroende av varandra, de har respekt för varandra och de har gemensamma procedurregler (Young, 2000).

Regina kommer till skillnad från Rut att dra igång ett stort arbete med implementering av den nya reviderade läroplanen. Hon har till viss del kommunicerat sitt beslut om hur det ska gå till, genom att hon informerat den pedagogiska gruppen om sina tankar. Detta kan verka mer demokratiskt, men frågan är om det är det egentligen? Pedagogerna i hennes enhet har egentligen inte givits större möjlighet att påverka besluten än på Ruts förskola om vi tolkar processen enligt Young (2000). I och med att rektorn kommunicerar med den pedagogiska gruppen, kan pedagogerna känna sig mer inkluderade i beslutet, även om de egentligen inte har något större utrymme att påverka de beslut som redan är tagna. För att den pedagogiska gruppen ska kunna ses utifrån en kommunikativ demokratimodell är det flera faktorer som skall tas i beaktande. Bland annat krävs enligt Young (2000) en förståelse för att social status är av betydelse för att man ska kunna skapa ett diskussionsklimat där alla är jämställda. Frågan är om alla har samma talutrymme och om allas argument har samma tyngd när den pedagogiska gruppen träffas och diskuterar, och om man kan bortse från hierarkiska strukturer och social makt. Lyssnar rektorn på sina pedagoger, eller har hon på förhand bestämt vart hon vill att samtalet skall leda. Har hon skapat ett forum där status inte skall påverka vilka som får yttra sig? En viktig faktor är tiden, har man den tid som behövs för att låta ”alla” tala? Det är också värt att reflektera över vilka som utses att representera arbetslaget i den pedagogiska gruppen? Hur väljs de ut, och hur ofta byts de ut? Är man ens aktuell som kandidat om man är barnskötare eller nyutexaminerad? Detta är många frågor som väcks och som är viktiga att reflektera över.

Pedagogernas syn på den nya reviderade läroplanens påverkan på verksamheten

Någon av pedagogerna på Bläckfisken uttrycker sig något bekymrat över att förskolan nu skall bedriva undervisning i förskolan. Detta är något som står i den nya skollagen, att förskolan skall bedriva undervisning, men det står inte i den nya reviderade läroplanen hur eller i vilken omfattning detta skall ske vilket är intressant att notera.

Visserligen står det i den nya skollagen att förskolan skall omfattas av nya begrepp, däribland undervisning, men det gäller ju inte specifikt för matematiken utan också kultur, språk och skapande verksamhet. Varför fokuserar pedagogerna på matematiken när de talar om sin olustkänsla inför undervisningsbegreppet?

Barbro och Bibbi uttrycker en oro för att matematikfokuset skall ta för mycket tid och kraft från annan, viktigare verksamhet. Barbro är orolig att tiden skall tas från det sociala arbetet medan Bibbi är orolig att andra viktiga områden glöms bort, som språk och kultur. Förskolan Bläckfisken har matematik som fokusområde, något de inte bestämt själva utan fått order om uppifrån att implementera i verksamheten. Man kan fundera på om det förslaget förankrades hos tillämparna innan beslut togs (jmf Sannerstedt, 2008). Dock är det inte säkert att pedagogerna hade kunnat avstyra ett så stort beslut, men kanske hade de känt sig mer delaktiga om de blivit tillfrågade på ett tidigt stadium. Det hade varit optimalt med ett slags rådslag inspirerat av Youngs (2000) kommunikativa demokratimodell, där alla fick komma till tals och deltagarnas tankar och åsikter ses som tillgångar.

Kanske ligger problematiken på en annan nivå. Pedagogernas kritik gäller inte så mycket den egna verksamheten utan riktas mot politiska beslut och strömningar. Dessa beslut leder i förlängningen till begränsade resurser, stora barngrupper och minskad personaltäthet i

förskolan vilket framkommer hos informanterna. Barbro är orolig för att det bara är det som syns utåt, kunskaperna, som hamnar i fokus och att det omvårdande hamnar i skymundan, inte minst på grund av begränsade resurser som medför att pedagogerna till viss del måste välja mellan verksamhetens olika delar. För att implementeringen skall fungera finns det enligt Sannerstedt (2008) tre viktiga kriterier som skall uppfyllas, och det är att tillämparna ska förstå, kunna och vilja förändra i enighet med beslutet. Det finns här dels ett resursproblem som gör att kunna-kriteriet inte är helt uppfyllt, dels ett visst motstånd, vilket skulle kunna skapa problem i implementeringsprocessen.

Barbro ger uttryck för det vi talade om i inledningen, om hur förhållandet mellan omsorgsdelen och undervisningsdelen i förskolan ändrats till att innehålla alltmer skollik verksamhet. Hon är kritisk till det, och menar att denna förändring främst genomdrivs på grund av politikernas åsikter och lärares önskan om högre status. Rädslan att förskolan skall närma sig skolan fanns också när Lpfö 98 kom, Pramling och Sheridan (1999) skrev då att det är viktigt att behålla det för förskolan utmärkande arbetssättet temaarbete, och att förskoleverksamheten inte ska delas in i ämnen så som i skolan.

Stätteviks (2010) resultat visar på att tiden är en viktig faktor i implementeringsarbetet. Trots att det implementeringsarbete som Stättevik undersökt är avslutat och det vi undersökt knappt påbörjats ser vi tendenser som skulle kunna leda till liknande resultat i slutändan. Rektor Ruts inställning till implementeringsprocessen tyder på att hon inte kommer avsätta tid för pedagogerna att arbeta med den reviderade läroplanen i någon större utsträckning. Hennes inställning liknar Stätteviks (2010) undersökta skolledning. Det politiska läget som lett till få pedagoger och stora barngrupper kan göra det svårt att genomdriva ett större implementeringsarbete där pedagogerna kan arbeta tillsammans utan att samtidigt vara tillsammans med barnen.

Stättevik (2010) ser en korrelation mellan färsk lärarexamen och god kunskap om, samt tolkningsförmåga av, dokument i skolan. Detta är också något som våra informanter belyser, de som är nyutexaminerade sägs ha en färsk kunskap och är insatta i läroplanen, medan de som arbetat i tjugo år påstås vara trötta och dåligt insatta i läroplanen.

Implementeringsarbetet på förskolorna i relation till Skolverkets direktiv

Beslut om en ny skollag och nya läroplaner kommer från politiskt håll och det är chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Jan Björklund, som är ytterst ansvarig för dessa beslut. Enligt Sannerstedt (2008) finns det stora risker att problem uppstår då stora politiska beslut skall implementeras. Denna typ av problem bottnar ofta i att informationen är bristfällig eller att målen med implementeringen är bristfälliga och inte når fram till alla inblandade. Båda rektorerna i vår undersökning har tagit del av det material och den konferens som de blivit erbjudna av Skolverket. De är nöjda med den information de fått, och anser att de har goda förutsättningar för att kunna implementera beslutet i sina respektive verksamheter. Att rektorerna fått information och förstått denna ger enligt Sannerstedt (2008) goda förutsättningar för ett lyckat implementeringsarbete. Processen är ännu inte slutförd och det återstår fortfarande mycket arbete med att nå ut till berörd personal på förskolorna. Det går i dagsläget inte att säga om implementeringsarbetet kommer att fungera på Anemonen och Bläckfisken.

Rektorernas inställning till den nya reviderade läroplanen skiljer sig något åt. Regina talar om att implementeringsarbetet, på hennes förskolor, skall starta till våren och att hon kommer ge pedagogerna på förskolorna mycket tid att sätta sig in i det som är nytt. Detta kan relateras till Sannerstedt (2008) där han menar att den som skall tillämpa implementeringen skall *förstå* beslutet, *kunna* genomföra beslutet och *vilja* genomföra beslutet (Sannerstedt, 2008). Regina uttrycker sin inställning som positiv inför detta arbete, hon menar att hon förstår vikten av beslutet och uttrycker en stark vilja att förändra verksamhet i enlighet med den nya reviderade läroplanen.

Även Rut är positivt inställd till den nya reviderade läroplanen, men hon menar att hennes förskolor redan är igång med arbetet kring det som är nytt och att de inte behöver lägga tid på att implementera. Sannerstedt (2008) skriver vidare att det är av stor vikt att implementeraren gillar beslutet och har en vilja att genomdriva förändringen, vilket vi är osäkra på om båda våra intervjuade rektorer är villiga att göra. Det som skiljer rektorerna åt, är bland annat att Rut verkar mer nöjd med det arbete som idag bedrivs på hennes olika förskolor, vad gäller Lpfö 98. Detta ger pedagogerna på båda förskolorna till viss del också uttryck för i vår undersökning. Detta skulle kunna betyda att även den nya reviderade läroplanen kommer att vara mer levande i verksamheten på Bläckfisken, trots att Ruts inställning till implementeringen är betydligt mer avslappnad än Reginas. Det hindrar dock inte att Bläckfisken kan bli ännu bättre om deras rektor satsar på implementeringsarbetet.

Pedagogernas svar på hur de ser på ansvarsfördelningen visar att den nya reviderade läroplanen trots sin tydlighet ändå är öppen för olika tolkningar. På den ena förskolan har man förstått det som att barnskötarna inte ska göra något annat än att rent praktiskt vara med barnen, på den andra är man övertygad om att arbetslaget behöver vara jämbördigt och utföra samma uppgifter, om än med ett ökat ansvar på förskolläraren. I broschyren *Ny skollag och förtydligad läroplan för förskolan, Skolverket ger förskolechefen stöd* (Skolverket, 2010) finns svar på det som pedagogerna undrar över vad gäller ansvarsfördelningen. Denna broschyr riktar sig dock till förskolechefen och det är därför inte troligt att pedagogerna kommer att ta del av den om inte deras rektor informerar dem om innehållet. Rektorernas inställning till implementeringen blir återigen avgörande för hur pedagogerna kan omsätta den nya reviderade läroplanen i praktiken.

Det är svårt att sammanfatta nio personers tankar, det man kan säga är att pedagogernas och rektorernas åsikter och tankar om implementering samt bilden av den egna verksamheten inte alltid är överensstämmande, vilket inte är så konstigt eftersom deras funktioner och positioner är olika. Vi menar att studien visar att kommunikation och delaktighet är en nyckel till ett lyckat implementeringsarbete som i sig kommer att kräva mycket.

Metoddiskussion

Vi valde att genomföra en kvalitativ studie, med ostrukturerade intervjuer med förskollärare och rektorer. Vi är nu i efterhand nöjda med vårt metodval. Vi fick intressanta svar på våra frågor och eftersom vi gjorde ostrukturerade intervjuer och ställde följdfrågor kunde intervjupersonerna lyfta fram saker som de reagerat på eller intresserat sig för. Mycket av det som framkommit hade vi antagligen inte fångat upp i en enkätundersökning. Vi upplevde att det var svårt att hitta en balans mellan att ställa frågor som är öppna och värderingsfria, men som samtidigt visar informanten vad man vill ha svar på. Till exempel menar en del av pedagogerna att det är mycket matematik i den nya reviderade läroplanen, men matematiken har egentligen inte större utrymme än de övriga förtydligade delarna. Att pedagogerna svarar

på detta sätt kan bero på hur vår fråga är formulerad, frågan i sig slår fast att det ligger ett fokus på matematik och öppnar inte för alternativa tolkningar. Frågan kunde istället varit öppen, t.ex. hur pedagogerna ser på de delar som ligger i fokus i den nya läroplanen och låtit pedagogerna själva välja vilken/vilka delar de menar är centrala. Å andra sidan fick vi mycket intressanta svar på frågan, och de hade vi antagligen missat om vi hade formulerat frågan annorlunda. Dessutom är det lättare att jämföra informanternas svar med varandra om frågan har uppfattats på liknande sätt, vilket är mer sannolikt om frågan är något snävare ställd.

Vi valde att genomföra intervjuerna på våra respektive VFU-förskolor, vilket vi nu i efterhand ser som något positivt. Det kan, som vi tidigare nämnt i metodavsnittet, finnas nackdelar med att känna informanterna, men vi upplevde att fördelarna övervägde. Vi kunde till exempel välja ut de pedagoger som vi visste var med i den pedagogiska gruppen. Vi upplevde också att förskollärarna var benägna att hjälpa oss och de tog sig tid att ge långa och informativa svar. Intervjuerna fick mer karaktären av ett samtal, vilket också kan bero på att vi redan kände informanterna. Vi kände oss bekväma med dem, och vice versa.

Den litteratur som vi använt oss av har varit till stor hjälp i arbetet med att analysera informanternas svar, särskilt Sannerstedts forskning om implementering och Youngs demokratimodell. Den historiska bakgrund som vi tagit del av och sammanställt har gett oss en tydlig bild av förskolans framväxt, och vad förskollärare och rektorer idag har att förhålla sig till i ett historiskt perspektiv.

Pedagogisk relevans och vidare forskning

Detta är med säkerhet inte sista gången som nya direktiv kommer från statligt håll, och där läroplaner och skollag förändras. Att känna till hur en implementeringsprocess går till och vilka problem som kan uppstå under denna gör att dessa problem kanske kan förebyggas i framtiden. Vår förhoppning är dessutom att rektorer skall innefatta sina pedagoger i implementeringsprocesser, göra dem delaktiga och ta vara på deras kompetenser. Både under och efter ett implementeringsarbete behöver det följas upp och utvärderas, och till det behöver förskollärarna tid och i vissa fall kompetensutveckling.

Det vore intressant att följa upp vår undersökning något år efter att läroplanen trätt i kraft för att undersöka hur man arbetat med implementeringen och om verksamheterna förändrats i och med denna. Resultaten i de två verksamheterna, som vår studie omfattar, skulle då kunna jämföras för att upptäcka eventuella skillnader i hur pedagogerna tagit till sig den nya reviderade läroplanen. Det vore även intressant att undersöka hur rektorerna ser på implementeringsarbetet, om de är nöjda med resultatet.

Slutord

Det har varit mycket intressant och lärorikt att skriva detta examensarbete, och vi hoppas att det kan ge studenter och verksamma pedagoger en ökad förståelse för implementeringsprocesser i förskolan, och hur dessa såväl påverkar som påverkas av pedagoger och rektorer.

Referenslista

- Björkdahl Ordell, S. & Dimenäs, J. (red.). (2007). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Liber.
- Carlgren, I. & Marton, F. (2004). *Lärare av i morgon*. Kristianstad: Lärarförbundets förlag.
- Doverborg, E. & Pramling Samuelsson, I. (1999). *Förskolebarn i matematikens värld*.
- Esaiasson, P. Gilljam M., Oscarsson H., Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan*. Norstedts Juridik AB.
- Folke- Fichtelius, M. (2008). *Förskolans formande*. Uppsala: Uppsala University library
- Martin Korpi, B. (2007). *Förskolan i politiken – om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt*.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund* (2:a uppl.). Lund: Studentlitteratur
- Regeringskansliet. Promemoria 2010-06-24
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Stättevik, M. (2010). *Implementering av likabehandlingsplanen på en gymnasieskola. Finns viljan, kunskandet och förståelsen för styrdokument i skolan*. Examensarbete, Göteborgs universitet
- Utbildningsdepartementet, PM, U2010/4443/S.
- Utbildningsdepartementet. (2009). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*.
- Utbildningsdepartementet. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98 reviderad 2010*.

Internet

Nationalencyklopedin sökord undervisning <http://www.ne.se/>

Skolverket:

Ny skollag.

<http://www.skolverket.se/sb/d/3885;jsessionid=C941C7A76BD9FB6444F7D6E633593AB5>

Ny skollag och förtydligad läroplan för förskolan - Skolverket ger förskolechefen stöd. 2010
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2455>

<http://www.skolverket.se/sb/d/3732>. Skolverkets implementeringsinsatser i tre steg. Hämtade från <http://www.skolverket.se> den 14 december 2010

Skolverket, PM, Redovisning av regeringsuppdrag 2010-02-15 5 (9) Dnr 61-2010:83

Bilaga 1

Intervjuguide rektorer

Om informanten

När är du född?

Vad har du för utbildning?

När tog du examen?

Hur länge har du arbetat på den här förskolan?

Allmänt om implementeringen

Har ni varit delaktig i implementeringen av en ny läroplan tidigare?

Hur gick det i så fall till?

Enligt Skolverket skall förskolechefer erbjudas en konferens v 45-49. Där information skall ges om hur implementering kan gå till men även att skapa goda förutsättningar för planering av reformen på lokal nivå. Är detta något du erbjudits eller tagit del utav?

På Skolverket står det att det nu skickats ut nya läroplaner till kommunerna och alla förskolor. Har ni mottagit dem på er förskola/förskolor?

Det finns även en broschyr (vilken kan laddas ner via Skolverket) som stöd till förskolechefen och hur reformen kan tänkas påverka förskolechefens ansvar. Är denna något ni tagit del av?

Hur implementeras en ny läroplan i er förskola?

Hur ser förberedelserna ut?

- Vilken information/utbildning/kompetensutveckling ges till pedagogerna?
- När börjar man förberedelserna?

Hur går det till i praktiken?

Vem är ansvarig för implementeringen?

Hur lång tid tror du att det tar att implementera den nya läroplanen?

Rektorns syn på den nya läroplanen

Hur tror du att den nya läroplanen kommer påverka den pedagogiska verksamheten?

Hur tror du att den nya läroplanen kommer påverka dig som rektor?

Tror du att du kommer förändra ditt arbetssätt i och med den nya läroplanen?

Om matematikfokuseringen?

Hur ser du på att matematiken ligger i starkt fokus i den nya läroplanen?

Hur går man tillväga då pedagogerna själva har brister i kunskap kring ex matematik, naturkunskap och teknik?

Bilaga 2

Intervjuguide Pedagoger

Om informanten

När är du född?

När tog du din lärarexamen?

Hur länge har du arbetat på den här förskolan?

Har du arbetat på andra skolor innan?

Allmänt om implementeringen

Hur implementeras en ny läroplan i er förskola?

Hur ser förberedelserna ut?

- Vilken information/utbildning/kompetensutveckling har ni fått redan nu?
- När börjar man förberedelserna?

Vem är ansvarig för implementeringen?

Hur är det tänkt att implementeringen skall genomföras?

Hur lång tid tror du att det tar att implementera den nya läroplanen?

Pedagogens syn på den nya läroplanen

Hur tror du att den nya läroplanen kommer påverka den pedagogiska verksamheten i stort?

Hur tror du att den nya läroplanen kommer påverka dig som pedagog?

Tror du att du kommer förändra ditt arbetssätt i och med den nya läroplanen?

Om matematikfokuseringen?

Hur ser du på att matematiken ligger i starkt fokus i den nya läroplanen?

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Rektorers och pedagogers tankar kring implementering av en ny reviderad läroplan i förskolan 2011
Gladh Berg, Holmäng
Göteborg 2010